

Programul Operațional Capacitate Administrativă

Axa prioritară: Administrație publică și sistem judiciar eficiente

Componenta 1: CP2/2017 - Creșterea capacității ONG-urilor și a partenerilor sociali de a formula politici publice alternative

Proiect: „Legislație actualizată pentru un comerț calitativ cu produse agroalimentare”

Cod proiect 111846

CURS DE FISCALITATE

2018

“Legislație actualizată pentru un comerț calitativ cu produse
agroalimentare”

ASOCIATIA ACDBR

Prezentul Curs de instruire in domeniul fiscalitatii este elaborat in cadrul proiectului “Legislatie actualizata pentru un comert calitativ cu produse agroalimentare” al Asociatiei ACDBR in cadrul Programului Operational Capacitate Administrativa, cod SIPOCA 165/SMIS2014+ 111846.

Obiectivul proiectului general al proiectului il constituie Formularea de propuneri alternative la politicile publice pentru actualizarea cadrului legislativ specific in vederea imbunatatirii activitatilor de comert cu produse agroalimentare din Romania.

Cursul de fiscalitate este inclus in activitatea A4 „Dezvoltarea cunostintelor si abilitatilor membrilor grupului tinta prin participarea la activitati de instruire”.

Tematicile cursului se refera la aspecte legislative din Codul fiscal si din Codul de procedura fiscala. Tematicile sunt structurate in module ce au la baza legislatia romaneasca specifica si elemente de legislatie europeana, cursul cuprinde si aspecte legate de legislatia privind egalitatea de sanse, nediscriminarea, dezvoltarea durabila si siguranta si securitatea alimentara.

Rezultatul urmarit este ca personalul din ONG-uri, parteneri sociali si institutii publice (50 persoane) sa fie instruit in domeniul fiscalitatii.

Locurile de desfasurare a cursului sunt: Bucuresti, Focsani, Ploiesti.

Expert legislatie fiscala: Ing. Ec. Dr. in economie Ion Serban Dobronauteanu

MODULE

MODULUL 1 FISCALITATE, SISTEM FISCAL

MODULUL 2 LEGISLATIE FISCALA

MODULUL 3 EVAZIUNEA FISCALA

MODULUL 4 IMPLICAREA IN ELABORAREA POLITICILOR PUBLICE

MODULUL 5 EGALITATEA DE SANSE, NEDISCRIMINARE

MODULUL 6 CREAREA DE PROPUNERI ALTERNATIVE

MODULUL I

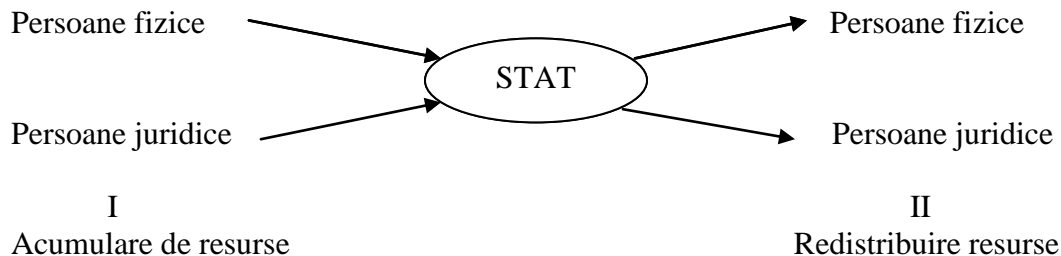
FISCALITATEA SI SISTEMUL FISCAL

Prin fiscalitate se înțelege totalitatea reglementarilor juridice care stabilesc incasarea veniturilor statului prin impozite directe și indirecte, taxe, în procesul distribuirii și redistribuirii produsului național brut de la persoanele juridice și de la cele fizice.

Fiscalitatea cuprinde ansamblul legilor, regulilor și practicilor referitoare la fundamentarea, calcularea, stabilirea termenelor de plată și virarea impozitelor și taxelor la bugetul de stat, bugetul local sau al fondurilor speciale.

Sub aspect tehnic fiscalitatea se exercită prin intermediul unei varietăți de impozități și taxe.

Gradul de fiscalitate se exprimă prin următoarele relații: total impozite și taxe

CAPITOLUL 1 SISTEMUL FISCAL

A. Aspecte generale ale sistemului fiscal

Sistemul fiscal cuprinde totalitatea legislației care reglementează impozitele, taxele, contribuțiile, modalitățile de colectare, așezare și incasare, în baza unor legi și alte reglementări fiscale, în vederea alimentării bugetului de stat, a bugetelor locale și a fondurilor speciale.

Sistemul fiscal reprezintă un sistem complex, alcătuit dintr-o diversitate de elemente, care interacționează și care influențează **structura și comportamentul sistemului, contribuind la realizarea obiectivelor sale.**

Sistemul fiscal consta intr-un ansamblu de masuri si actiuni intreprinse de stat printr-o politica fiscala adecvata in ceea ce priveste: rolul impozitelor si taxelor; tipuri de impozite si taxe, impunerea, perceperea si utilizarea impozitelor si taxelor.

Sistemul fiscal ca ansamblu de principii, reguli si mod de organizare, se materializeaza in legi sau acte normative cu putere de lege emise cu scopul de a colecta veniturile statului si a reglementa cheltuirea acestora. Totodata, acesta determina capacitatea statului de a finanta cheltuielile si de a-i proteja pe cei slabi. In Romania, sarcina crearii unui sistem si a unei strategii fiabile revine legislativului (Parlamentului) si executivului (Guvernului).

Sistemul fiscal si rolul sau

- Conceptul de sistem fiscal

Sistemul fiscal cuprinde totalitatea legislatiei care reglementeaza impozitele, taxele, contributiile, modalitatile de colectare, asezare si incasare a lor in vederea alimentarii sistematice a bugetului de stat, a bugetelor de stat, a bugetelor locale si a fondurilor speciale extrabugetare.

Aplicarea sistemului fiscal presupune existenta si activitatea organelor specializate ale statului, adica a aparatului fiscal si exercitarea unui control fiscal sistematic exigent si intransigent.

Orice sistem fiscal are urmatoarele caracteristici:

- exclusivitatea aplicarii lui care presupune faptul ca el se aplica intr-un teritoriu geografic determinat, fiind unicul colector al resurselor fiscale pentru un buget sau un anumit sistem bugetar;

-autonomia tehnica, ceea ce inseamna ca sistemul fiscal este autonom din punct de vedere etnic adica el cuprinde toate normele de asezare, incasare si lichidare pentru punerea sa in practica.

Sistemele fiscale in decursul istoriei au evoluat urmarind in principal ca

- a) prin numarul si marimea impozitelor sa satisfaca cerintele de fonduri banesti ale statului;
- b) sa simplifice si sa inlesneasca munca de colectare a impozitelor;
- c) impozitele sa fie suportabile de contribuabili;
- d) sa creasca numarul contribuabililor prin eliminarea inechitatilor.

Nu poate exista stat fara impozite, taxe, contributii, etc. In diferite tari sistemele fiscale au avut si au in general urmatoarele coordonate:

- a) trecerea de la impozitele analitice la impozitele sintetice
- b) adoptarea de noi procedee de asezare si incasare a impozitelor
- c) cresterea randamentul impozitelor

In ceea ce priveste **impozitul indirect** acesta este suportat de consumator; deosebirea istorica intre **impozitele directe** si cele indirecte este astazi inlocuita printr-o clasificare stabilita in functie de natura elementului economic luat ca baza de impozitare.

- Functiile sistemului fiscal

- a) Functia de instrument de mobilizare a resurselor financiare la dispozitia statului necesare finantarii cheltuielilor publice bugetare;
- b) Functia de mijloc de stimulare a activitatii economice si a liberei initiative;
- c) Functia de mecanism de protectie sociala a persoanelor cu venituri mici, a celor cu capacitate de munca redusa, in varsta si care au merite deosebite fata de tara;
- d) Functia de mijloc de control a activitatii economice, sociale si financiare pentru respectarea disciplinei economice si financiare.

B. Clasificarea sistemelor fiscale

Dupa cel de-al doilea razboi mondial, se delimiteaza, treptat, patru categorii de sisteme fiscale:

- **sisteme fiscale ale economiilor subdezvoltate** - caracterizate printr-o putere contributiva redusa, preponderenta impozitelor indirecte si posibilitati reduse de administrare a impozitelor;
- **sisteme fiscale ale tarilor dezvoltate** - caracterizate prin extinderea contribuabililor mijlocii, diversificarea sursei de venituri, distributia mai echitabila a sarcinii fiscale, specializarea aparatului fiscal si cresterea relativa a impozitelor pe venituri;
- **sisteme fiscale ale economiilor superdezvoltate** - constituite dupa anii '80, caracterizate printr-o putere contributiva mai mare (generata de cresterea veniturilor), personalizarea accentuata a impozitelor, cresterea randamentului fiscal (printr-un control mai drastic si mai eficient al administratiilor fiscale si prin reducerea evaziunii fiscale), utilizarea politicii fiscale in politica de supraveghere a activitatii economice;
- **sisteme fiscale ale economiilor in tranzitie** - caracterizate prin existenta unor constrangeri, interne si externe, cum sunt: nivel scazut al veniturilor, reflectat intr-o capacitate contributiva redusa, extinderea facilitatilor fiscale, accentuarea presiunii fiscale, aparitia si cresterea evaziunii fiscale, adoptarea unor masuri repetate de reforma fiscala.

La evaluarea calitatii si performantelor **sistemelor fiscale**, acestea trebuie analizate prin prisma indeplinirii unor cerinte, cum sunt:

- distributia echitabila a sarcinii fiscale;
- alegerea impozitelor sa perturbe cat mai putin posibil mecanismul de luare a deciziilor economice;

- asigurarea stabilitatii sistemului fiscal, in ceea ce priveste structura si nivelul impozitelor;
- utilizarea instrumentelor fiscale in scopuri economice sa nu produca inechitati ale sistemului fiscal;
- costurile de administrare a impozitelor sa fie la un nivel care sa nu afecteze realizarea obiectivelor de politica fiscala;
- structura impozitelor sa permita utilizarea politicii fiscale pentru obiectivele stabilizarii si cresterii economice;
- asigurarea transparentei fiscale, pentru a permite adoptarea deciziilor de politica fiscala adecvate si a facilita dezbaterile pe acest subiect, etc.

C. Notiuni generale privind sistemul fiscal si politica fiscala nationala

Sistemul fiscal reprezinta unul din instrumentele cele mai importante pe care statul le foloseste in conducerea activitatii economice si sociale, in vederea indeplinirii in bune conditii a tuturor functiilor sale.

Rolul sistemului fiscal capata valente deosebite in conditiile economiei de piata, cand metodele centralizate trebuie sa faca loc unor parghii economice si financiare pe care statul sa le foloseasca in relatiile sale cu agentii economici.

Infaptuirea reformei fiscale este deosebit de importanta atat ca parte integranta a ajustarii structurale pentru reducerea dezeghilibrelor grave, contribuind astfel la o repartizare mai eficace si mai echilibrata a resurselor, cat si ca parte integrata a unei politici de stabilizare pentru o reducere a cheltuielilor publice si pentru o crestere a veniturilor statului fara distorsiuni exagerate in masura sa stabileasca un echilibru macroeconomic.

In perioada de tranzitie la economia de piata, statele isi asuma rolul de a crea cadrul economic, institutional si juridic in vederea realizarii functionalitatii pietei concurentiale, care sa joace rolul hotarator in reglarea sau autoreglarea proceselor economice.

Autoritatile publice influenteaza selectiv activitatile economice prin politica fiscala, monetara si valutara cu ajutorul finantarii unor obiective si actiuni pe seama resurselor publice, a unor instrumente economico-financiare cum sunt: impozitele si taxele, transferurile si subventiile, creditele, preturile, cursul de schimb.

Politica in domeniul fiscal trebuie sa stabileasca volumul si provenienta resurselor bugetare si extrabugetare care pot constitui fondurile financiare ale statului, metodele de prelevare utilizate, precum si obiectivele ce trebuie atinse de instrumentele fiscale.

Politica fiscala reprezinta concepția, masurile și acțiunile întreprinse de autoritățile statului privind impozitele și taxele bugetare. Prin politica fiscala se urmarește incasarea unor venituri publice cat mai mari, stimularea creșterii economice, concomitent cu promovarea echității fiscale.

În țara noastră, actualul sistem fiscal este reglementat prin două legi fundamentale: Codul fiscal și Codul de procedura fiscală:

- **Codul fiscal** stabilește cadrul legal pentru principalele impozite și taxe, care constituie venituri la bugetul de stat și bugetele locale, precizează contribuabilii care trebuie să plătească aceste impozite și taxe, precum și modul de calcul și de plată al acestora.
- **Codul de procedura fiscală** reglementează drepturile și obligațiile părților din raporturile juridice fiscale privind administrarea impozitelor și taxelor datorate bugetului de stat și bugetelor locale, prevăzute de Codul fiscal.

CAPITOLUL 2 FISCALITATEA

A. Noțiuni generale. Necesitatea impozitelor, taxelor și al altor contribuții curente

Statul român își procură veniturile sale din impozite, taxe, contribuții, de la contribuabili în procesul distribuirii produsului național brut. Impozitele, taxele și alte venituri, care se încasează la bugetul de stat formează un sistem al veniturilor bugetare. Prin sistemul veniturilor bugetare se înțelege totalitatea impozitelor, taxelor care se încasează la bugetul de stat, la bugetele locale și la bugetul asigurărilor sociale de stat. Veniturile bugetare ale statului român formează un sistem unitar, deoarece exprimă relațiile social – economice, reglementate de către stat în mod unitar prin acte normative iar după încasarea lor ele își pierd individualitatea și se utilizează pentru îndeplinirea cheltuielilor statului precum apărarea națională, investiții, cercetare, salarii personal bugetar, servicii medicale și sociale, contribuții externe (bugetul UE, FMI), activități social-culturale, etc.

Sistemul veniturilor bugetare cuprinde instrumente deosebit de importante, folosite pentru îndeplinirea politicii economice, sociale și financiare a statului.

Impozitele, taxele și celelalte venituri bugetare ale statului au o mare importanță nu numai ca sume care alimentează bugetul de stat, ci și prin influența pe care aceasta o exercită asupra activității economice și sociale a țării. De aceea, sistemul veniturilor bugetare trebuie să fie astfel constituit încât să stimuleze dezvoltarea activității economice și sociale. Impozitele și taxele pot constitui instrumente de impulsivitate, de încurajare sau de frânare, de creștere sau de reducere a producției și a consumului unor produse, de stimulare sau de limitare a exportului unor marfuri. Impozitul este un instrument de intervenție a statului în activitatea economică și socială.

Impozitul reprezintă o contribuție banescă obligatorie și cu titlu nerambursabil, datorată conform legii, bugetului de stat de către persoanele fizice și juridice pentru veniturile pe care le obțin sau pentru bunurile pe care le posedă.

Astfel, impozitul este o contribuție banescă în sensul că debitorii sunt obligați să participe la formarea fondurilor generale de dezvoltare a societății necesare finanțării unor obiective social-

economice in folosul societatii. Impozitul este o contributie obligatorie in sensul ca toate persoanele fizice si juridice care beneficiaza de actiunile sau obligatiile finantate din fondurile generale ale societatii, trebuie sa participe la formarea acestor fonduri, nerespectarea acestei obligatii atragand sanctiunile prevazute de lege.

Impozitul este o categorie economica aparuta odata cu statul si este strans legata de acesta. Impozitul este plata banasca obligatorie, generala si definitiva (nerambursabila) efectuata de persoane fizice si juridice la bugetul statului, in cuantumul si la termenele prevazute de lege, fara obligatia statului de a presta platitorului un echivalent direct sau indirect, necesara pentru satisfacerea cerintelor societatii.

Taxe reprezinta cea de-a doua categorie principala de venituri ale bugetului de stat si reprezinta plata efectuata de persoanele fizice si juridice pentru serviciile prestate acestora, in mod direct si imediat de autoritatile publice.

Prin urmare, taxele sunt reglementate ca obligatii bugetare datorate de persoane fizice sau juridice, reprezentand plata neechivalenta a unor servicii solicitate de acestia, unor institutii de stat, dupa principiul recompensei speciale.

Trasaturile specifice ale taxelor sunt:

~ reprezinta plata neechivalenta pentru serviciile sau lucrarile efectuate de organele sau institutiile care primesc, intocmesc sau elibereaza diferite acte, presteaza servicii si rezolva alte interese legitime ale persoanelor fizice sau juridice. Plata serviciilor este neechivalenta deoarece, conform dispozitiilor legale, aceasta poate fi mai mare sau mai mica comparativ cu valoarea prestatiilor efectuate de organe sau institutii de stat.

~ taxele reprezinta o contributie de acoperire a cheltuielilor necesare serviciilor solicitate de diferite persoane.

~ subiectul platitor este precis din momentul cand acesta solicita efectuarea unei activitati din partea unui organ sau institutie de stat.

~ taxele reprezinta plati efectuate de persoane fizice sau juridice pentru servicii sau lucrari efectuate in mod direct si imediat acestora de catre organe sau institutii de stat .

Principiile de stabilire si aplicare a taxelor sunt:

a) unicitatea taxei, pentru unul si acelasi serviciu prestat unei persoane, acesta nu datoreaza taxa decat o singura data;

b) raspunderea pentru neindeplinirea obligatiei de plata revine functionarului sau persoanei indatorate de la institutia sau organul de stat respectiv si a debitorului;

c) nulitatea actelor nelegal taxate;

d) taxele sunt anticipate, ele se datoreaza si se achita solicitarii serviciilor sau lucrarilor ce urmeaza a fi efectuate de organe sau institutii de stat;

Intre impozite si taxe exista cateva **deosebiri**:

- in cazul impozitului statul nu este obligat sa presteze un echivalent direct si imediat platitorului, pe cand taxa se presteaza de catre stat pentru un serviciu direct si pe cat posibil imediat.

- cuantumul impozitului se determina in functie de natura si venitul impozabil, in timp ce marimea taxei depinde in mod obisnuit de felul si de costul serviciilor prestate.

- la impozite termenele de plata se stabilesc in prealabil, in timp ce termenele de plata ale taxelor se fixeaza de regula in momentul solicitarii sau dupa prestarea serviciilor.

B. Veniturile fiscale

Sistemul impunerii si incasarii impozitelor si taxelor

In cadrul economiei, rolul sistemului fiscal este de a asigura finantarea economiei publice, pe calea prelevării fiscale alaturi de alte mijloace care sa permita statului investitii in economia nationala pentru corectarea unor fluctuatii negative ale circuitului economic. Fluxurile monetare ce actioneaza prin intermediul prelevarilor fiscale sunt supuse unui control direct.

Resursele de natura fiscala constituie sursa principala de finantare ce da posibilitatea statului sa intervina pe piata prin subventii, investitii si indirect prin valuarea totala a alocatiilor provenite din economia reala.

Fata de sistemul fiscal si strategia acestuia, este necesara o cat mai buna administrare fiscala pe care de regula, trebuie sa o faca Ministerul Finantelor. In cadrul administratiei fiscale, trebuie elaborate doua proceduri:

1. Procedura fiscala;
2. Procedura de control fiscal.

Procedura fiscala consta in elaborarea unei metodologii fiscale privind:

- impunerea impozitelor si taxelor (prin constatarea, calcularea si stabilirea impozitelor si taxelor);

- perceperea si incasarea impozitelor si taxelor (urmarirea si incasarea), intocmirea evidentelor fiscale nominale (rolul si fisele platitorului) si centralizarea (registru partizi-venituri, contul debit-incasari), etc.

Constituirea resurselor financiare publice-venituri bugetare, potrivit Legii finantelor publice, se face pe seama impozitelor, taxelor, contributiilor si veniturilor nefiscale, fiind interzise perceperea acestora daca nu sunt stabilite prin lege.

Perceperea impozitelor si taxelor se realizeaza de la subiectul impozabil, reprezentat de persoane fizice sau juridice ce au in proprietate sau bunuri sau realizeaza venituri impozabile sau taxele (care genereaza titluri de creanta fiscala). Aceasta atrage la randul sau obligatia de a declara bunurile sau veniturile, de a intocmi anumite operatiuni legale.

Impunerea impozitelor si taxelor se face:

- in sume absolute (ex. taxa asupra mijloacelor de transport, taxa pentru cazinouri, accize, impozite pe teren);

- in cote procentuale fixe (ex. impozitul pe profit, taxa pe valoarea adaugata, taxa pentru jocuri de noroc, impozitul pe dividende);

- in cote procentuale pe transe de venit.

In activitatea desfasurata de personalul Ministerului Finantelor Publice, central si teritorial, aplicarea procedurii fiscale consta in a elabora si difuza norme metodologice procedurale pentru fiecare impozit sau taxa.

De asemenea, prin aceste norme trebuie sa se prevada modul cum sunt asezate, percepute si inscrise in evidentele fiscale impozitele si taxele, pornind de la elementele comune ale impunerii si incasarii acestora: obiectul venitului bugetar (venitul, profitul, pretul, bunurile, actele si faptele), baza de calcul, subiectul venitului bugetar, cota impozabila (procentuala fixa, procentuala progresiva) termenul de plata, inlesnirile ce se acorda contribuabililor, drepturile si obligatiile, sanctiuni.

Impunerea impozitelor si taxelor consta in: constatarea, calcularea si stabilirea lor prin debitori sau prin crearea de obligatii fiscale.

A percepe impozite este o operatiune care se refera la urmarirea si incasarea lor, precum si la intocmirea evidentelor fiscale: centralizate, nominale.

Un sistem fiscal se poate caracteriza si in functie de metodele, tehnicile si instrumentele folosite in impunerea si perceperea impozitelor si taxelor.

Venituri fiscale la bugetul de stat

Unii specialisti romani, considera ca “ politica bugetara defineste conceptia si actiunile statului privind veniturile bugetare, caile si mijloacele de mobilizare a acestora, utilizarea lor pe anumite destinatii, care sa serveasca stabilitatii si dezvoltarii economice”

Anual prin legea de aprobare a bugetelor de stat sunt stabilite impozitele, taxele si alte venituri ce constituie surse ale bugetului, precum si actele normative care le reglementeaza si in baza carora se fac incasarile.

Bugetul este alimentat pe seama veniturilor curente care detin cea mai mare parte din ponderea aferenta si pe seama veniturilor de capital. Sursa celor din urma o constituie veniturile din valorificarea unor bunuri ale institutiilor publice si veniturile din valorificarea stocurilor de la rezerva de stat si de mobilizare.

Veniturile curente cuprind veniturile fiscale si veniturile nefiscale. Sursa veniturilor nefiscale o constituie veniturile de dividende de capital social al statului, din societatile comerciale, varsamintele din profitul net al regiilor autonome, varsamintele de la institutiile publice si diverse alte venituri cu caracter eterogen.

Constituirea resurselor financiare se face pe seama impozitelor, taxelor si contributiilor si veniturile nefiscale prelevate de la persoane fizice si juridice, cu luare in considerare a potentialului lor economic si a altor criterii stabilite de lege. Estimarea veniturilor inscise in bugetul de stat se face in concordanta cu proiectarea indicatorilor macroeconomici.

Veniturile bugetului de stat au drept sursa principala veniturile fiscale, reprezentate prin impozitele directe si impozitele indirecte. Perceperea acestor impozite se realizeaza sub doua forme :

Impozitele directe sunt impozitele care se percep de la subiectii impozabili pe baza datelor de care dispun organele fiscale privind persoanele, averea, posesiunea sau venitul fiecarui contribuabil.

1. Impozitul pe profit;
2. Impozitul pe salarii;
3. Impozitul pe venit, cuprinde:
  - impozit pe venit din activitati independente;
  - impozit pe venituri din salarii;
  - impozit pe venituri pe venituri din cedarea folosintei bunurilor;
  - impozit pe venituri din dividende;
  - impozit pe venituri din dobanzi;
  - impozit pe pe alte venituri;
  - impozit pe venit din pensii;
4. Alte impozite directe :
  - impozit pe venituri realizate de persoanele fizice si juridice;
  - impozit pe profit obtinut din activitati comerciale ilicite sau din nerespectarea legii privind, protectia consumatorului;
  - impozit pe dividende de la societati comerciale.

Impozitele indirecte adica acele care sunt cuprinse preturi ale marfurilor, incasate odata cu vanzarea acestora, inasa sunt suportate de consumatorii finali, la cumpararea marfurilor.

1. Taxa pe valoarea adaugata;
2. Accizele;
3. Taxele vamale'
4. Alte impozite indirecte:
  - majorari si penalitati de intarziere pentru venituri nevarsate la termen,
  - taxe si tarife pentru eliberarea de licente, de autorizatii de functionare,
  - taxa pentru activitati prospectiune, explorarea si exploatarea resurselor miniere,
  - taxe juridice de timbru,
  - taxe de timbru pentru contestatiile si plangerile asupra sumelor constatate si aplicate prin acte de control sau de impunere,
  - taxa de timbru pentru activitatea notariala,
  - taxe extrajudiciare de timbru,
  - amenzi judiciare,
  - alte incasari din impozite indirecte.

Venituri fiscale la bugetul local

Impozitele si taxele locale constituie venituri proprii ale bugetelor unitatilor administrativ-teritoriale si sunt reglementate prin lege.

Fondurile banesti constituite din impozitele si taxele locale se utilizeaza pentru acoperirea cheltuielilor care se finanteaza de la bugete proprii ale unitatilor administrative-teritoriale, in conditiile legii. Fiecare comuna, oras, municipiu, sector al municipiului Bucuresti, judet, respectiv municipiu Bucuresti, intocmeste bugete proprii in conditiile de autonomie .Intre bugetele, consiliile judetene nu exista relatii de subordonare.

Constatarea, asezarea si urmarirea incasarii veniturilor bugetelor locale se realizeaza prin organele fiscale teritoriale subordonate Ministerului Finantelor, daca legea nu prevede altfel. Din bugetele locale se finanteaza, in conditiile stabilite de lege, actiuni social-culturale, obiective si actiuni economice de interes local, cheltuieli de intretinere si functionarea organelor prin dispozitiile legale. Veniturile si cheltuielile bugetelor locale se desfasoara pe baza clasificatiei bugetare stabilite de Ministerul Finantelor.

Fiscalitatea locala trebuie sa fie astfel conceputa si asezata incat sa prezinte un grad inalt de transparenta din punct de vedere al utilizarii bunului sau serviciului public de catre contribuabili deoarece aceasta poate fi considerata o cotizatie pe care utilizatorul o plateste in schimbul bunurilor si serviciilor publice de care beneficiaza.

CAPITOLUL 3 FISCALITATEA IN UNIUNEA EUROPEANA

A. Rolul UE in elaborarea politicile fiscale nationale

UE **nu are un rol direct** în colectarea impozitelor sau în stabilirea cotelor de impozitare. Valoarea impozitului pe care îl plătiți se stabilește la nivelul statelor membre, nu la nivel european.

Rolul UE este să **monitorizeze** normele nationale în materie de impozitare, pentru a se asigura că sunt în concordanță cu anumite obiective ale politicilor europene, precum:

- promovarea creșterii economice și a creării de locuri de muncă
- asigurarea liberei circulații a bunurilor, serviciilor și capitalurilor pe teritoriul UE (pe piața unică)
- garantarea faptului că întreprinderile dintr-o țară nu dispun de un avantaj neloyal față de concurenții din alt stat
- combaterea discriminării consumatorilor, a lucrătorilor sau a întreprinderilor din alte țări ale UE.

În plus, deciziile UE în domeniul impozitării trebuie să fie **aprobată în mod unanim** de guvernele statelor membre. Astfel se garantează că sunt luate în considerare interesele fiecărei țări din UE.

B. Taxarea la nivelul UE

TVA și accize

În cazul anumitor impozite, cum ar fi TVA-ul sau accizele la petrol, tutun și alcool, cele 28 de state membre trebuie să accepte să își **alinieze normele și cotele minime**, pentru a evita denaturarea concurenței pe teritoriul UE.

Impozitul pe profit și impozitul pe venit

În cazul altor taxe, cum ar fi impozitul pe profit și impozitul pe venit, principalul rol al UE este să garanteze respectarea principiilor nediscriminării și liberei circulații pe piața unică. Este nevoie tot mai mult de o **abordare coordonată la nivelul UE** pentru a ajuta statele membre să respecte aceste principii și să facă față provocărilor comune, cum ar fi combaterea evaziunii fiscale.

Veniturile din impozite

UE nu se pronunță nici cu privire la modul în care statele membre decid să **cheltuiască** veniturile obținute din impozitare. Însă, având în vedere creșterea interdependenței dintre economiile UE, țările care cheltuiesc prea mult și acumulează datorii prea mari ar putea periclita creșterea economică în țările vecine și ar putea chiar submina stabilitatea zonei euro.

Pentru a minimiza acest risc, țările UE încearcă să își coordoneze îndeaproape politicile economice, partial pe baza recomandărilor Comisiei. O parte din aceste recomandări se referă la politicile fiscale nationale, urmărind să le facă mai echitabile, mai eficiente și mai favorabile creșterii.

Inlăturarea barierelor fiscale

Impozitarea întreprinderilor și a persoanelor fizice intră în responsabilitatea statelor membre. Totuși, în conformitate cu normele europene, acestea nu ar trebui să pună bariere în calea mobilității în Europa. Persoanele care se stabilesc în altă țară din UE sau societățile care investesc la nivel transfrontalier pot fi nevoite să plătească impozite în cel puțin două țări sau se pot confrunta cu proceduri administrative complicate.

Majoritatea țărilor UE au încheiat tratate menite să elimine dubla impunere, dar acestea nu pot acoperi toate impozitele sau toate situațiile transfrontaliere. Uneori, s-ar putea chiar să nu fie aplicate în mod eficient în practică. De aceea, Comisia acționează pe mai multe căi pentru a rezolva aceste probleme. Ele merg de la a propune soluții coordonate guvernelor până la introducerea unor acțiuni în justiție, dacă este vorba despre discriminare sau încălcarea legislației UE.

Impozitarea standardizată a bunurilor și serviciilor

Pe piața europeană unică, bunurile și serviciile pot fi comercializate liber, în afara granițelor nationale. Pentru a le ușura viața întreprinderilor și pentru a evita denaturarea concurenței dintre ele, țările UE au convenit să își alinieze normele în materie de impozitare a bunurilor și serviciilor. Prin urmare, s-au fixat cote minime pentru TVA și accize și s-au elaborat norme privind aplicarea acestora. Dacă doresc, guvernele sunt libere să aplice cote mai mari.

Comisia lucrează în prezent la reforma sistemului de TVA al UE, astfel încât colectarea de venituri la bugetele nationale să se realizeze într-un mod mai simplu, mai eficient și mai puțin vulnerabil la fraudă.

Evaziunea și fraudă fiscală

Legislația fiscală a unei țări nu ar trebui să permită sustragerea de la plata impozitelor în alt stat membru. Având în vedere natura transfrontalieră a evaziunii și fraudei fiscale, o acțiune la nivelul UE este esențială.

În ultimii ani, s-au înregistrat progrese semnificative. UE are acum un plan de acțiune și a elaborat sau este pe cale să elaboreze mai multe inițiative - de exemplu, norme privind schimbul de informații între țările UE și un mecanism de reacție rapidă pentru combaterea fraudei în materie de TVA.

UE acordă o atenție specială și **impozitării echitabile a întreprinderilor**. Lacunele existente la nivelul sistemelor fiscale le permit întreprinderilor să se implice în „planificarea fiscală

agresivă”, pentru a plăti impozite cât mai mici. Coordonarea strânsă și schimbul de informații între administrațiile fiscale își propun să împiedice acest lucru.

Guvernele statelor membre trebuie să se asigure, de asemenea, că regimurile fiscale aplicate întreprinderilor sunt deschise și corecte și concepute în așa fel încât **să nu atragă în mod incorect firmele**, în detrimentul altor țări din UE, sau să erodeze baza de impozitare a acestora din urmă. În acest scop, ele au semnat un cod de conduită prin care se angajează să nu apeleze la astfel de practici.

Taxa pe tranzacțiile financiare

Unsprezece țări ale UE sunt în curs de elaborare a unui sistem comun de taxare a tranzacțiilor financiare, ca modalitate de a garanta că sectorul financiar contribuie în mod echitabil la costurile recesiunii pe care, în mare parte, a și provocat-o (și în urma căreia a primit sume substanțiale sub formă de ajutor de stat).

Aceste planuri sunt concepute pentru a genera venituri semnificative, în ciuda mării mobilități internaționale a tranzacțiilor financiare.

C. Politici la nivelul UE

- Impozitarea persoanelor fizice

Deși impozitarea este un domeniu în principal de competența statelor membre, UE contribuie la coordonarea anumitor politici fiscale cu caracter personal, de exemplu în ceea ce privește mostenirile, pensiile și economiile.

- Impozitul pe profit

UE dispune de norme pentru a preveni dubla impozitare a societăților transnaționale. De asemenea, există inițiative care promovează un tratament fiscal mai echitabil pentru întreprinderi și combaterea evaziunii fiscale.

- Accize

Normele UE legate de accizele la alcool, tutun și energie au fost create pentru a înlătura diferențele care ar putea să dăuneze comerțului transfrontalier și să denatureze concurența.

- Frauda și evaziunea fiscală

UE le oferă statelor membre un cadru care să le permită combaterea coordonată a fraudei și evaziunii fiscale transfrontaliere.

- Frauda fiscală și evaziunea fiscală

UE pune la dispozitia statelor membre un cadru care le permite să combată fraudă și evaziunea fiscală transfrontalieră într-o manieră coordonată.

- Reguli în materie de TVA

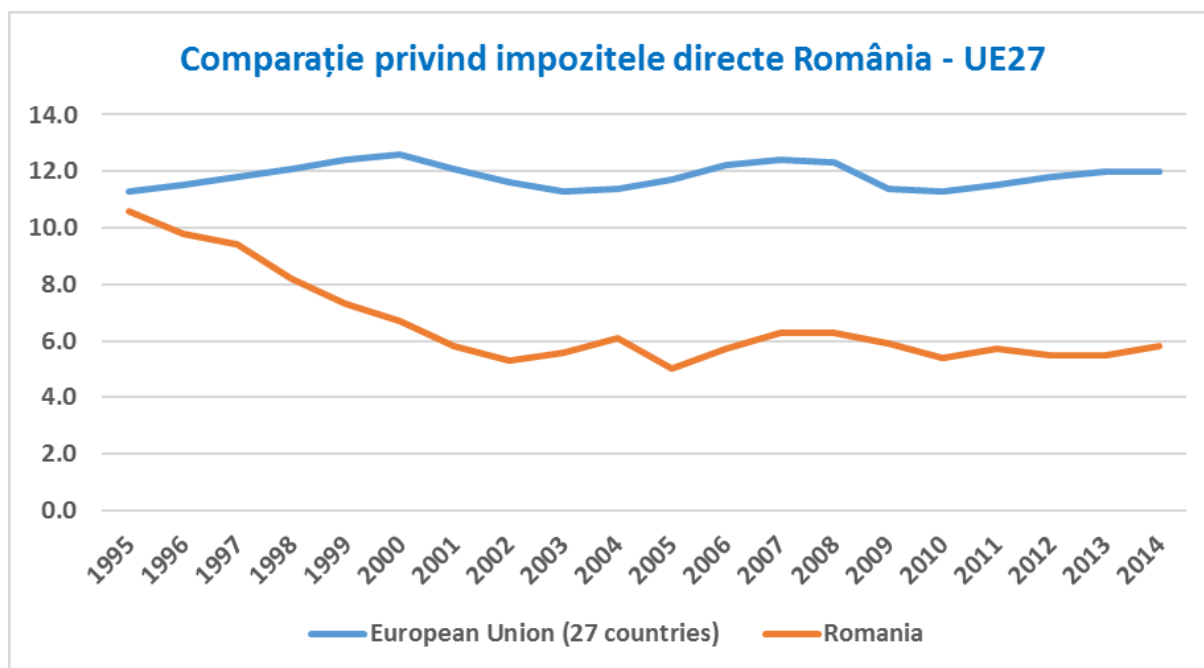
UE stabilește câteva reguli de bază pentru TVA-ul aplicabil la nivel național, inclusiv cotele minime, pentru a garanta libera circulație a bunurilor și concurența loială pe piața internă.

- Impozitarea sectorului financiar

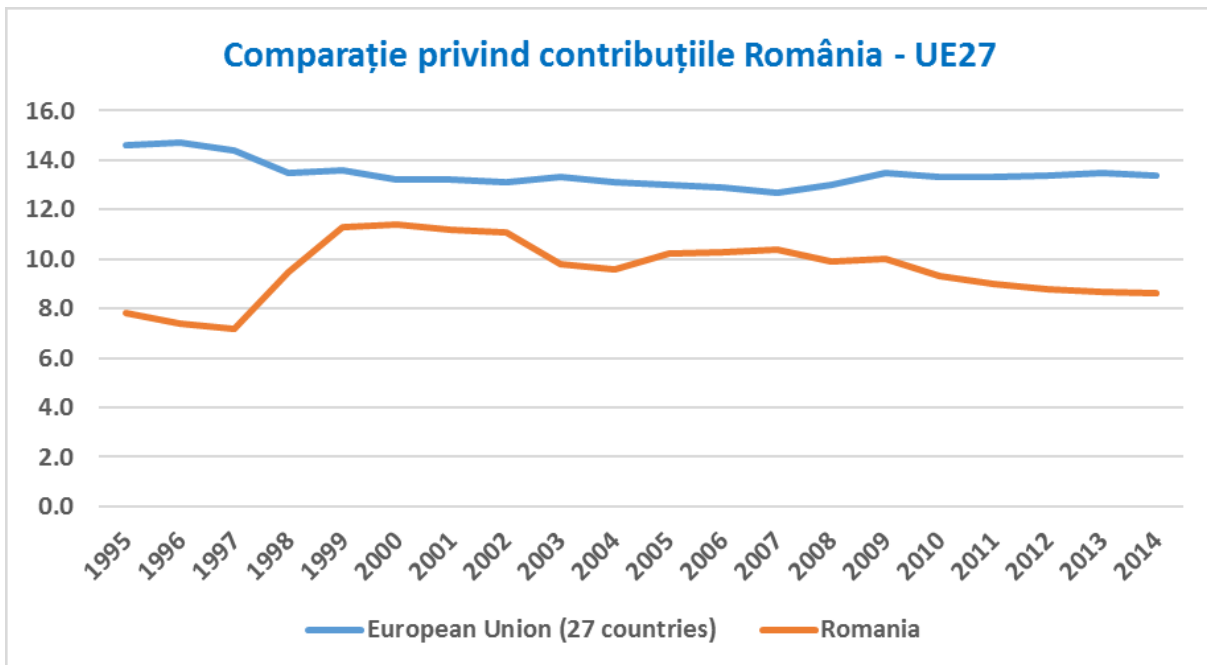
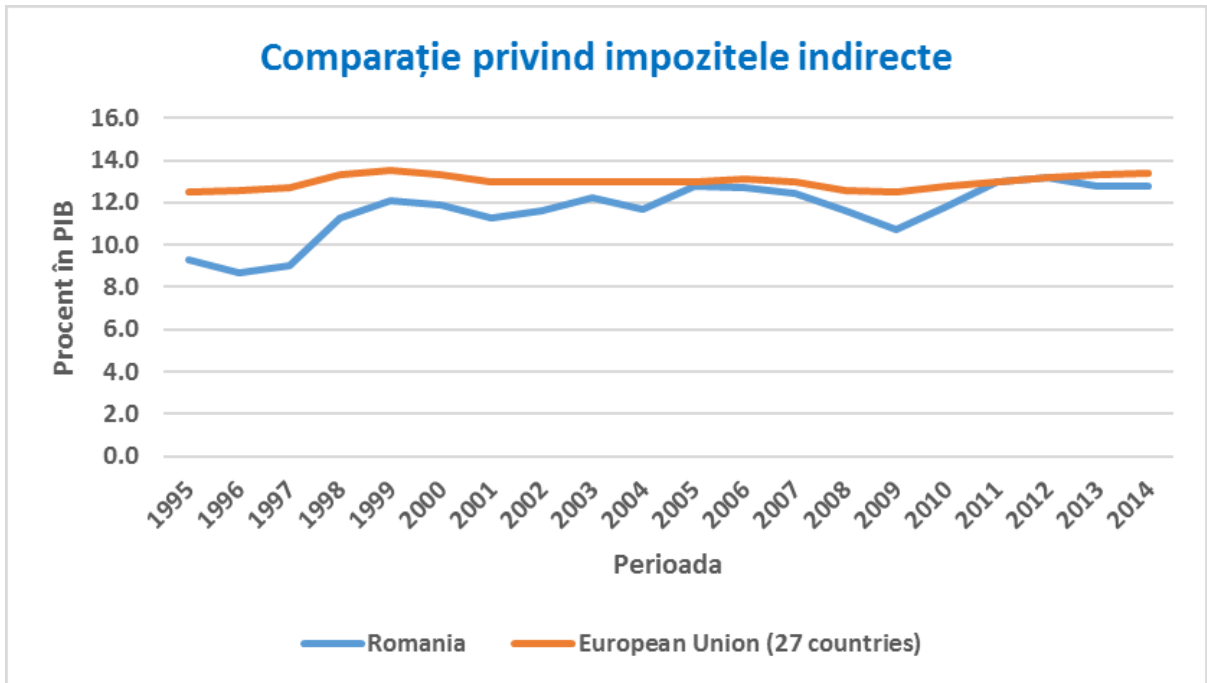
O propunere de taxă pe tranzacțiile financiare a fost prevăzută de 11 state membre ale UE, în scopul de a se garanta că sectorul financiar contribuie în mod echitabil la finanțele publice.

D. Comparatie între nivelul de impozitare aplicat în România și în UE

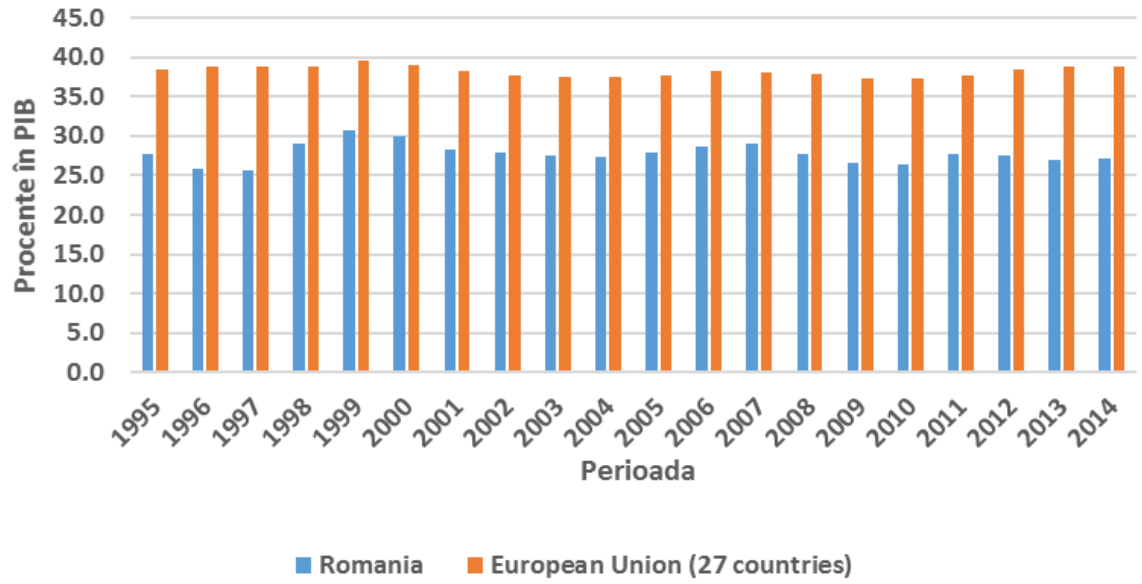
Conform datelor Eurostat, raportul dintre veniturile din taxe și produsul intern brut, adică ponderea ocupată de suma taxelor și contribuțiilor sociale în PIB, este de 47,6% în Franța, față de 47,3% în Danemarca și 46,8% în Belgia. La polul opus, Irlanda (23,8%), **România (26%)** și Bulgaria (29%) au cele mai mici ponderi ale veniturilor din taxe în PIB. La nivelul UE, raportul venituri din taxe/PIB era de 40% în 2016, în creștere față de 39,7% în 2015.

Comparație privind gradul de colectare RO-UE27

MODULUL II

ELEMENTE DE LEGISLATIE FISCALA: CODUL FISCAL SI CODUL DE PROCEDURA FISCALA

CAPITOLUL 1 DISPOZITII GENERALE SI PRINCIPII

A. Legea 227/2015 privind Codul fiscal - versiunea in vigoare la 11.10.2018:

https://www.anaf.ro/anaf/internet/ANAF/asistenta_contribuabili/persoane_fizice/legislatie/codul_fiscal/

TITLUL I - Dispoziții generale

CAPITOLUL I - Scopul și sfera de cuprindere a Codului fiscal

ART. 1 - Scopul și sfera de cuprindere a Codului fiscal

(1) Prezentul cod stabilește: cadrul legal privind impozitele, taxele și contribuțiile sociale obligatorii prevăzute la art. 2 alin. (2), care sunt venituri ale bugetului de stat, bugetelor locale, bugetului asigurărilor sociale de stat, bugetului Fondului național unic de asigurări sociale de sănătate, bugetului asigurărilor pentru șomaj și fondului de garantare pentru plata creanțelor salariale; contribuabilii care au obligația să plătească aceste impozite, taxe și contribuții sociale; modul de calcul și de plată a acestora; procedura de modificare a acestor impozite, taxe și contribuții sociale. De asemenea, autorizează Ministerul Finanțelor Publice să elaboreze instrucțiuni și ordine în aplicarea prezentului cod și a legilor de ratificare a convențiilor de evitare a dublei impunerii în aplicare.

(2) Cadrul legal de administrare a impozitelor, taxelor și contribuțiilor sociale obligatorii reglementate de prezentul cod este stabilit prin Codul de procedură fiscală.

(3) Dacă orice prevedere a prezentului cod contravine unei prevederi a unui tratat la care România este parte, se aplică prevederea aceluia tratat.

(4) Orice măsură de natură fiscală care constituie ajutor de stat se acordă potrivit dispozițiilor legale în vigoare privind ajutorul de stat.

ART. 2 - Impozitele, taxele și contribuțiile sociale obligatorii reglementate de Codul fiscal

(1) Impozitele și taxele reglementate prin prezentul cod sunt următoarele:

- a) impozitul pe profit;
- b) impozitul pe veniturile microîntreprinderilor;
- c) impozitul pe venit;
- d) impozitul pe veniturile obținute din România de nerezidenți;
- e) impozitul pe reprezentanțe;
- f) taxa pe valoarea adăugată;
- g) accizele;
- h) impozitele și taxele locale;

i) impozitul pe construcții.

(2) Contribuțiile sociale obligatorii reglementate prin prezentul cod sunt următoarele:

a) contribuțiile de asigurări sociale, datorate bugetului asigurărilor sociale de stat;

b) contribuția de asigurări sociale de sănătate, datorată bugetului Fondului național unic de asigurări sociale de sănătate;

c) contribuția asiguratorie pentru muncă, datorată bugetului general consolidat.

CAPITOLUL II - Aplicarea și modificarea Codului fiscal

ART. 3 - Principiile fiscalității

Impozitele și taxele reglementate de prezentul cod se bazează pe următoarele principii:

a) neutralitatea măsurilor fiscale în raport cu diferitele categorii de investitori și capitaluri, cu forma de proprietate, asigurând prin nivelul impunerii condiții egale investitorilor, capitalului român și străin;

b) certitudinea impunerii, prin elaborarea de norme juridice clare, care să nu conducă la interpretări arbitrare, iar termenele, modalitatea și sumele de plată să fie precis stabilite pentru fiecare plătitor, respectiv aceștia să poată urmări și înțelege sarcina fiscală ce le revine, precum și să poată determina influența deciziilor lor de management financiar asupra sarcinii lor fiscale;

c) justetea impunerii sau echitatea fiscală asigură ca sarcina fiscală a fiecărui contribuabil să fie stabilită pe baza puterii contributive, respectiv în funcție de mărimea veniturilor sau a proprietăților acestuia;

d) eficiența impunerii asigură niveluri similare ale veniturilor bugetare de la un exercițiu bugetar la altul prin menținerea randamentului impozitelor, taxelor și contribuțiilor în toate fazele ciclului economic, atât în perioadele de avânt economic, cât și în cele de criză;

e) predictibilitatea impunerii asigură stabilitatea impozitelor, taxelor și contribuțiilor obligatorii, pentru o perioadă de timp de cel puțin un an, în care nu pot interveni modificări în sensul majorării sau introducerii de noi impozite, taxe și contribuții obligatorii.

ART. 4 - Modificarea și completarea Codului fiscal

(1) Prezentul cod se modifică și se completează prin lege, care intră în vigoare în termen de minimum 6 luni de la publicarea în Monitorul Oficial al României, Partea I.

(2) În cazul în care prin lege se introduc impozite, taxe sau contribuții obligatorii noi, se majorează cele existente, se elimină sau se reduc facilități existente, acestea vor intra în vigoare cu data de 1 ianuarie a fiecărui an și vor rămâne nemodificate cel puțin pe parcursul aceluși an.

(3) În situația în care modificările și/sau completările se adoptă prin ordonanțe, se pot prevedea termene mai scurte de intrare în vigoare, dar nu mai puțin de 15 zile de la data publicării, cu excepția situațiilor prevăzute la alin. (2).

(4) Fac excepție de la prevederile alin. (1) și (2) modificările care decurg din angajamentele internaționale ale României.

B. Lege 207/2015 privind Codul de procedura fiscală – versiunea în vigoare la 08.10.2018:

https://www.anaf.ro/anaf/internet/ANAF/asistenta_contribuabili/persoane_fizice/legislatie/cod_procedura_fiscal/

TITLUL I Dispoziții generale

CAPITOLUL I Domeniul de aplicare a Codului de procedură fiscală

ART. 2 Obiectul și sfera de aplicare a Codului de procedură fiscală

(1) Codul de procedură fiscală reglementează drepturile și obligațiile părților din raporturile juridice fiscale privind administrarea creanțelor fiscale datorate bugetului general consolidat, indiferent de autoritatea care le administrează, cu excepția cazului când prin lege se prevede altfel.

(2) în măsura în care prin lege specială nu se prevede altfel, prezentul cod se aplică și pentru:

a) administrarea drepturilor vamale;

b) administrarea redevențelor miniere, a redevențelor petroliere și a redevențelor rezultate din contracte de concesiune, arendă și alte contracte de exploatare eficientă a terenurilor cu destinație agricolă, încheiate de Agenția Domeniilor Statului;

c) alte creanțe bugetare care, potrivit legii, sunt asimilate creanțelor fiscale.

(3) în scopul aplicării alin. (2), drepturile vamale și redevențele sunt asimilate creanțelor fiscale.

(4) Prezentul cod nu se aplică pentru administrarea creanțelor bugetare rezultate din raporturile juridice contractuale, cu excepția celor prevăzute la alin. (2) lit. b).

(5) Activitățile de administrare a creanțelor fiscale desfășurate de către instituții publice care au calitatea de organe fiscale, altele decât organele fiscale centrale și organele fiscale locale definite potrivit art. 1 pct. 31 și 32, se realizează astfel:

a) potrivit regulilor prevăzute de prezentul cod pentru organele fiscale centrale, în situația în care instituția face parte din structura administrației publice centrale;

b) potrivit regulilor prevăzute de prezentul cod pentru organele fiscale locale, în situația în care instituția face parte din structura administrației publice locale.

(6) La nivelul unităților administrativ-teritoriale se poate decide încheierea unor acorduri de cooperare, potrivit prevederilor art. 24 din Legea nr. 273/2006 privind finanțele publice locale, cu modificările și completările ulterioare, pentru desfășurarea în comun a activităților de administrare a creanțelor fiscale locale. Încheierea acordurilor de cooperare se decide prin hotărâri ale consiliilor locale interesate. Dispozițiile alin. (5) lit. b) se aplică în mod corespunzător.

ART. 3 Raportul Codului de procedură fiscală cu alte acte normative

(1) Prezentul cod constituie procedura de drept comun pentru administrarea creanțelor prevăzute la art. 2.

(2) Unde prezentul cod nu dispune, se aplică prevederile Codului civil și ale Codului de procedură civilă, republicat, în măsura în care acestea pot fi aplicabile raporturilor dintre autorități publice și contribuabili/plătitori.

CAPITOLUL II Principii generale de conduită în administrarea creanțelor fiscale

ART. 4 Principiul legalității

(1) Creanțele fiscale și obligațiile corespunzătoare ale contribuabilului/plătitorului sunt cele prevăzute de lege.

(2) Procedura de administrare a creanțelor fiscale se desfășoară în conformitate cu dispozițiile legii. Organul fiscal are obligația de a asigura respectarea dispozițiilor legale privind realizarea drepturilor și obligațiilor contribuabilului/plătitorului sau ale altor persoane implicate în procedură.

ART. 5 Aplicarea unitară a legislației

(1) Organul fiscal este obligat să aplice unitar prevederile legislației fiscale pe teritoriul României, urmărind stabilirea corectă a creanțelor fiscale.

(2) Ministerul Finanțelor Publice, în calitate de organ de specialitate al administrației publice centrale, are rolul de a coordona aplicarea unitară a prevederilor legislației fiscale.

(3) în cadrul Ministerului Finanțelor Publice funcționează Comisia fiscală centrală, care are responsabilități de elaborare a deciziilor cu privire la aplicarea unitară a Codului fiscal, a prezentului cod, a legislației subsecvente acestora, precum și a legislației a cărei aplicare intră în sfera de competență a A.N.A.F.

(4) Componenta și regulamentul de organizare și funcționare a Comisiei fiscale centrale se aprobă prin ordin al ministrului finanțelor publice.

(5) Comisia fiscală centrală este coordonată de secretarul de stat din Ministerul Finanțelor Publice care răspunde de politicile și legislația fiscală.

(6) în cazul în care Comisia fiscală centrală este investită cu soluționarea unei probleme care vizează impozitele și taxele locale prevăzute de Codul fiscal, comisia se completează cu 2 reprezentanți ai Ministerului Dezvoltării Regionale și Administrației Publice, precum și cu câte un reprezentant al fiecărei structuri asociative a autorităților administrației publice locale.

(7) Deciziile Comisiei fiscale centrale se aprobă prin ordin al ministrului finanțelor publice și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

ART. 6 Exercițarea dreptului de apreciere

(1) Organul fiscal este îndreptățit să aprecieze, în limitele atribuțiilor și competențelor ce îi revin, relevanța stărilor de fapt fiscale prin utilizarea mijloacelor de probă prevăzute de lege și să adopte soluția întemeiată pe prevederile legale, precum și pe constatări complete asupra tuturor împrejurărilor edificatoare în cauză raportat la momentul luării unei decizii. în exercitarea dreptului său de apreciere, organul fiscal trebuie să ia în considerare opinia emisă în scris de organul fiscal competent respectivului contribuabil/plătitor în cadrul activității de asistență și îndrumare a contribuabililor/plătitorilor, precum și soluția adoptată de organul fiscal în cadrul unui act administrativ fiscal sau de instanța judecătorească, printr-o hotărâre definitivă, emisă anterior, pentru situații de fapt similare la același contribuabil/plătitor. în situația în care organul fiscal constată că există diferențe între starea de fapt fiscală a contribuabilului/plătitorului și informațiile avute în vedere la emiterea unei opinii scrise sau a unui act administrativ fiscal la același contribuabil/plătitor, organul fiscal are dreptul să consemneze constatările în conformitate cu situația fiscală reală și cu legislația fiscală și are obligația să menționeze în scris motivele pentru care nu ia în considerare opinia prealabilă.

(2) Organul fiscal își exercită dreptul de apreciere în limitele rezonabilității și echității, asigurând o proporție justă între scopul urmărit și mijloacele utilizate pentru atingerea acestuia.

(3) Ori de câte ori organul fiscal trebuie să stabilească un termen pentru exercitarea unui drept sau îndeplinirea unei obligații de către contribuabil/plătitor, acesta trebuie să fie rezonabil, pentru a da posibilitatea contribuabilului/plătitorului să își exercite dreptul sau să își îndeplinească obligația. Termenul poate fi prelungit, pentru motive justificate, cu acordul conducătorului organului fiscal.

ART. 7 Rolul activ și alte reguli de conduită pentru organul fiscal

(1) în desfășurarea unei proceduri de administrare a creanțelor fiscale, organul fiscal înștiințează contribuabilul/plătitorul asupra drepturilor și obligațiilor prevăzute de lege ce îi revin acestuia în desfășurarea procedurii.

(2) Organul fiscal are obligația să examineze starea de fapt în mod obiectiv și în limitele stabilite de lege, precum și să îndrume contribuabilul/plătitorul în aplicarea prevederilor legislației fiscale, în îndeplinirea obligațiilor și exercitarea drepturilor sale, ca urmare a solicitării contribuabilului/plătitorului sau din inițiativa organului fiscal, după caz.

(3) Organul fiscal este îndreptățit să examineze, din oficiu, starea de fapt, să obțină și să utilizeze toate informațiile și documentele necesare pentru determinarea corectă a situației fiscale a contribuabilului/plătitorului. În analiza efectuată, organul fiscal este obligat să identifice și să ia în considerare toate circumstanțele edificatoare fiecărui caz în parte.

(4) Organul fiscal decide asupra felului și volumului examinărilor, în funcție de circumstanțele fiecărui caz în parte și de limitele prevăzute de lege.

ART. 8 Limba oficială în administrația fiscală

(1) Limba oficială în administrația fiscală este limba română.

(2) Dacă la organul fiscal se depun petiții, documente justificative, certificate sau alte înscrisuri într-o limbă străină, organul fiscal solicită ca acestea să fie însoțite de traduceri în limba română certificate de traducători autorizați de Ministerul Justiției, în condițiile legii.

(3) Dacă la organul fiscal se depun petiții, documente justificative, certificate sau alte înscrisuri într-o limbă străină, pentru care nu există traducători autorizați potrivit alin. (2), organul fiscal solicită ca acestea să fie însoțite de traduceri în limba română efectuate sau certificate de o ambasadă/oficiu consular al statului în a cărui limbă oficială a fost emis documentul respectiv.

(4) Petițiile, documentele justificative, certificatele sau înscrisurile redactate într-o limbă străină depuse fără respectarea alin. (2) sau (3), după caz, nu se iau în considerare de organul fiscal dacă acesta a solicitat traducerea în limba română potrivit alin. (2) sau (3), după caz, iar contribuabilul/plătitorul nu s-a conformat solicitării.

(5) Dispozițiile art. 19 din Legea administrației publice locale nr. 215/2001, republicată, cu modificările și completările ulterioare, sunt aplicabile în mod corespunzător.

ART. 9 Dreptul de a fi ascultat

(1) Înaintea luării deciziei, organul fiscal este obligat să asigure contribuabilului/plătitorului posibilitatea de a-și exprima punctul de vedere cu privire la faptele și împrejurările relevante în luarea deciziei.

(2) Organul fiscal nu este obligat să aplice prevederile alin. (1) când:

a) întârzierea în luarea deciziei determină un pericol pentru constatarea situației fiscale reale privind executarea obligațiilor contribuabilului/plătitorului sau pentru luarea altor măsuri prevăzute de lege;

b) quantumul creanțelor fiscale urmează să se modifice cu mai puțin de 10% din valoarea creanței fiscale stabilită anterior;

c) se acceptă informațiile prezentate de contribuabil/plătitor, pe care acesta le-a dat într-o declarație sau într-o cerere;

d) urmează să se ia măsuri de executare silită;

e) urmează să se emită deciziile referitoare la obligațiile fiscale accesorii.

(3) Audierea se consideră îndeplinită în următoarele situații:

a) contribuabilul/plătitorul refuză explicit să se prezinte la termenul stabilit de organul fiscal în vederea audierii;

b) contribuabilul/plătitorul nu se prezintă, din orice motiv, la două termene consecutive stabilite de organul fiscal în vederea audierii.

(4) Excepția lipsei audierii poate fi invocată de contribuabil/plătitor odată cu formularea contestației depuse potrivit prezentului cod.

(5) La stabilirea termenelor prevăzute la alin. (3) devin aplicabile prevederile art. 6 alin. (3).

ART. 10 Obligația de cooperare

(1) Contribuabilul/Plătitorul este obligat să coopereze cu organul fiscal în vederea determinării stării de fapt fiscale, prin prezentarea faptelor cunoscute de către acesta, în întregime, conform realității, și prin indicarea mijloacelor doveditoare care îi sunt cunoscute, cu respectarea prevederilor în materie penală și procesual penală.

(2) Contribuabilul/Plătitorul este obligat să întreprindă măsurile în vederea procurării mijloacelor doveditoare necesare, prin utilizarea tuturor posibilităților ce îi stau la dispoziție.

ART. 11 Secretul fiscal

(1) Personalul din cadrul organului fiscal este obligat să păstreze secretul asupra informațiilor de care a luat cunoștință ca urmare a exercitării atribuțiilor de serviciu.

(2) În categoria informațiilor de natura celor considerate a fi secret fiscal intră datele referitoare la contribuabil/plătitor, cum ar fi: datele de identificare, natura și cuantumul obligațiilor fiscale, natura, sursa și cuantumul veniturilor, natura, sursa și valoarea bunurilor, plăți, conturi, rulaje, transferuri de numerar, solduri, încasări, deduceri, credite, datorii, valoarea patrimoniului net sau orice fel de informații obținute din declarații ori documente prezentate de către contribuabil/plătitor sau terți.

(3) Organul fiscal poate transmite informațiile pe care le deține:

a) autorităților publice, în scopul îndeplinirii obligațiilor prevăzute de lege;

b) autorităților fiscale ale altor țări, în condiții de reciprocitate, în baza unor instrumente juridice internaționale semnate de România și care cuprind prevederi privind cooperarea administrativă în domeniul fiscal și/sau recuperarea creanțelor fiscale;

c) autorităților judiciare competente, potrivit legii;

d) oricărui solicitant, cu acordul scris al contribuabilului/plătitorului despre care au fost solicitate informații. Prin acord scris se înțelege ca acordul să fie emis fie pe suport hârtie, fie în formă electronică, exprimat în condițiile legii;

e) în alte cazuri prevăzute expres de lege.

(4) Autoritatea care primește informații fiscale este obligată să păstreze secretul asupra informațiilor primite.

(5) Este permisă transmiterea informațiilor de natura celor prevăzute la alin. (1), inclusiv pentru perioada în care a avut calitatea de contribuabil/plătitor:

a) contribuabilului/plătitorului însuși;

b) succesorilor acestuia, precum și persoanelor cu vocație succesorală, calitate dovedită potrivit legii.

(6) În scopul aplicării prevederilor alin. (3) lit. a) și c), autoritățile publice pot încheia protocol privind schimbul de informații cu organul fiscal deținător al informației ce se transmite.

(7) Este permisă transmiterea de informații cu caracter fiscal în alte situații decât cele prevăzute la alin. (3), în condițiile în care se asigură că din acestea nu reiese identitatea vreunei persoane fizice, juridice ori unei entități fără personalitate juridică.

(8) Organul fiscal poate aduce la cunoștință publică informațiile pe care le deține:

a) ori de câte ori informațiile sunt calificate de lege ca fiind publice;

b) ori de câte ori, prin acte administrative sau prin hotărâri judecătorești, definitive, se constată încălcări ale obligațiilor prevăzute de legislația fiscală.

(9) Procedura de aducere la cunoștință publică a informațiilor deținute de organul fiscal central se aprobă prin ordin al președintelui A.N.A.F., iar procedura de aducere la cunoștință publică a informațiilor deținute de organul fiscal local se aprobă prin ordin al ministrului dezvoltării regionale și administrației publice, cu avizul Ministerului Finanțelor Publice.

(10) Prelucrarea datelor cu caracter personal de către organele fiscale centrale și locale se realizează cu respectarea prevederilor Legii nr. 677/2001 pentru protecția persoanelor cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date, cu modificările și completările ulterioare.

ART. 12 Buna-credință

(1) Relațiile dintre contribuabil/plătitor și organul fiscal trebuie să fie fundamentate pe bună-credință.

(2) Contribuabilul/Plătitorul trebuie să își îndeplinească obligațiile și să își exercite drepturile potrivit scopului în vederea căruia au fost recunoscute de lege și să declare corect datele și informațiile privitoare la obligațiile fiscale datorate.

(3) Organul fiscal trebuie să respecte drepturile contribuabilului/plătitorului în fiecare procedură de administrare a creanțelor fiscale aflată în derulare.

(4) Buna-credință a contribuabililor se prezumă până când organul fiscal dovedește contrariul.

CAPITOLUL III Aplicarea prevederilor legislației fiscale

ART. 13 Interpretarea legii

(1) Interpretarea reglementărilor fiscale trebuie să respecte voința legiuitorului așa cum este exprimată în lege.

(2) În cazul în care voința legiuitorului nu reiese clar din textul legii, la stabilirea voinței legiuitorului se ține seama de scopul emiterii actului normativ astfel cum acesta reiese din documentele publice ce însoțesc actul normativ în procesul de elaborare, dezbateri și aprobare.

(3) Prevederile legislației fiscale se interpretează unele prin altele, dând fiecăreia înțelesul ce rezultă din ansamblul legii.

(4) Prevederile legislației fiscale susceptibile de mai multe înțelesuri se interpretează în sensul în care corespund cel mai bine obiectului și scopului legii.

(5) Prevederile legislației fiscale se interpretează în sensul în care pot produce efecte, iar nu în acela în care nu ar putea produce niciunul.

(6) Dacă după aplicarea regulilor de interpretare prevăzute la alin. (1) - (5), prevederile legislației fiscale rămân neclare, acestea se interpretează în favoarea contribuabilului/plătitorului.

ART. 14 Prevalența conținutului economic al situațiilor relevante din punct de vedere fiscal

(1) Veniturile, alte beneficii și elemente patrimoniale sunt supuse legislației fiscale indiferent dacă sunt obținute din acte sau fapte ce îndeplinesc sau nu cerințele altor dispoziții legale.

(2) Situațiile de fapt relevante din punct de vedere fiscal se apreciază de organul fiscal în concordanță cu realitatea lor economică, determinată în baza probelor administrate în condițiile prezentului cod. Atunci când există diferențe între fondul sau natura economică a unei operațiuni sau tranzacții și forma sa juridică, organul fiscal apreciază aceste operațiuni sau tranzacții, cu respectarea fondului economic al acestora.

(3) Organul fiscal stabilește tratamentul fiscal al unei operațiuni având în vedere doar prevederile legislației fiscale, tratamentul fiscal nefiind influențat de faptul că operațiunea respectivă îndeplinește sau nu cerințele altor prevederi legale.

ART. 15 Eludarea legislației fiscale

(1) în cazul în care, eludându-se scopul legislației fiscale, obligația fiscală nu a fost stabilită ori nu a fost raportată la baza de impozitare reală, obligația datorată și, respectiv, creanța fiscală corelativă sunt cele legal determinate.

(2) Pentru situațiile prevăzute la alin. (1) sunt aplicabile prevederile art. 21.

CAPITOLUL 2. CODUL FISCAL - categorii de impozite si taxe, cote de impozitare

Impozitul pe profit

- ART. 17 - Cota de impozitare
- Cota de impozit pe profit care se aplică asupra profitului impozabil este de 16%.

Impozitul pe dividende

- Impozitul pe dividende se stabilește prin aplicarea unei cote de impozit de 5%

Impozitul pe veniturile microîntreprinderilor

- Cotele de impozitare
Cotele de impozitare pe veniturile microîntreprinderilor sunt:
1% pentru microîntreprinderile care au unul sau mai mulți salariați;
3% pentru microîntreprinderile care nu au salariați.

Impozitul pe venit

- Cotele de impozitare
Cota de impozit este de 10% și se aplică asupra venitului impozabil corespunzător fiecărei surse din fiecare categorie pentru determinarea impozitului pe veniturile

Contribuții sociale obligatorii

- Cotele de contribuții de asigurări sociale:
  - a) 25% datorată de către persoanele fizice care au calitatea de angajați sau pentru care există obligația plății contribuției de asigurări sociale, potrivit prezentei legi;
  - b) 4% datorată în cazul condițiilor deosebite de muncă, astfel cum sunt prevăzute în Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice, cu modificările și completările ulterioare, de către persoanele fizice și juridice care au calitatea de angajatori sau sunt asimilate acestora;
  - c) 8% datorată în cazul condițiilor speciale de muncă, astfel cum sunt prevăzute în Legea nr. 263/2010, de către persoanele fizice și juridice care au calitatea de angajatori sau sunt asimilate acestora.

Contribuția de asigurări sociale de sănătate datorată Fondului național unic de asigurări sociale de sănătate

- **Cota de contribuție de asigurări sociale de sănătate**

Cota de contribuție de asigurări sociale de sănătate este de 10% și se datorează de către persoanele fizice care au calitatea de angajați sau pentru care există obligația plății contribuției de asigurări sociale de sănătate, potrivit prezentei legi.

- **Contribuția asiguratorie pentru muncă**

Cota contribuției asiguratorie pentru muncă

Cota contribuției asiguratorie pentru muncă este de 2,25%.

- **Taxa pe valoarea adăugată**

Cotele de taxă

(1) Cota standard se aplică asupra bazei de impozitare pentru operațiunile impozabile care nu sunt scutite de taxă sau care nu sunt supuse cotelor reduse, iar nivelul acesteia este:

a) 20% începând cu data de 1 ianuarie 2016 și până la data de 31 decembrie 2016;

b) 19% începând cu data de 1 ianuarie 2017.

(2) **Cota redusă de 9% se aplică asupra bazei de impozitare pentru următoarele prestări de servicii și/sau livrări de bunuri:**

Cota redusă de 5% se aplică asupra bazei de impozitare pentru următoarele livrări de bunuri și prestări de servicii:

- **Accize și alte taxe speciale**

(2) Accizele armonizate, denumite în continuare accize, sunt taxe speciale percepute direct sau indirect asupra consumului următoarelor produse:

a) alcool și băuturi alcoolice prevăzute la secțiunea a 4-a;

b) tutun prelucrat prevăzut la secțiunea a 5-a;

c) produse energetice și energie electrică prevăzute la secțiunile a 6-a și a 7-a.

Accizele nearmonizate sunt taxe speciale percepute asupra următoarelor produse:

a) produse din tutun încălzit care, prin încălzire, emit un aerosol ce poate fi inhalat, fără a avea loc combustia amestecului de tutun, cu încadrarea tarifară NC 2403 99 90;

b) lichidele cu conținut de nicotină destinate inhalării cu ajutorul unui dispozitiv electronic de tip "Țigaretă electronică", cu încadrarea tarifară NC 3824 90 96

- **Impozite și taxe locale**

Impozitele și taxele locale sunt după cum urmează:

a) impozitul pe clădiri și taxa pe clădiri;

b) impozitul pe teren și taxa pe teren;

c) impozitul pe mijloacele de transport;

d) taxa pentru eliberarea certificatelor, avizelor și autorizațiilor;

e) taxa pentru folosirea mijloacelor de reclamă și publicitate;

f) impozitul pe spectacole;

- g) taxele speciale;
- h) alte taxe locale.

CAPITOLUL 3 LEGEA 207/2015 privind Codul de procedura fiscala

A. Stabilirea creanțelor fiscale - TITLUL V

CAPITOLUL I Dispoziții generale

ART. 93 Sfera și actele de stabilire a creanțelor fiscale

- (1) Stabilirea creanțelor fiscale reprezintă activitatea de determinare a materiei impozabile, de calculare a bazei de impozitare și a creanțelor fiscale.
- (2) Creanțele fiscale se stabilesc astfel:
  - a) prin declarație de impunere, în condițiile [art. 95](#) alin. (4) și [art. 102](#) alin. (2);
  - b) prin decizie de impunere emisă de organul fiscal, în celelalte cazuri.
- (3) Dispozițiile alin. (2) sunt aplicabile și în cazurile în care creanțele fiscale sunt scutite la plată conform reglementărilor legale, precum și în cazul unei rambursări de taxă pe valoarea adăugată.

B. Controlul fiscal - TITLUL VI

CAPITOLUL I Inspecția fiscală

ART. 113 Obiectul inspecției fiscale

- (1) Inspecția fiscală reprezintă activitatea ce are ca obiect verificarea legalității și conformității declarațiilor fiscale, corectitudinii și exactității îndeplinirii obligațiilor în legătură cu stabilirea obligațiilor fiscale de către contribuabil/plătitor, respectării prevederilor legislației fiscale și contabile, verificarea sau stabilirea, după caz, a bazelor de impozitare și a situațiilor de fapt aferente, stabilirea diferențelor de obligații fiscale principale.
- (2) în scopul efectuării inspecției fiscale, organul de inspecție fiscală procedează la:
  - a) examinarea documentelor aflate în dosarul fiscal al contribuabilului/plătitorului;
  - b) verificarea concordanței dintre datele din declarațiile fiscale cu cele din evidența contabilă și fiscală a contribuabilului/plătitorului;
  - c) analiza și evaluarea informațiilor fiscale, în vederea confruntării declarațiilor fiscale cu informațiile proprii sau din alte surse și, după caz, a descoperirii de elemente noi relevante pentru aplicarea legislației fiscale;
  - d) verificarea, constatarea și investigarea fiscală a actelor și faptelor rezultând din activitatea contribuabilului/plătitorului supus inspecției sau altor persoane privind legalitatea și conformitatea declarațiilor fiscale, corectitudinea și exactitatea îndeplinirii obligațiilor prevăzute de legislația fiscală și contabilă;
  - e) solicitarea de informații de la terți;
  - f) verificarea locurilor unde se realizează activități generatoare de venituri impozabile ori unde se află bunurile impozabile;
  - g) solicitarea de explicații scrise de la reprezentantul legal al contribuabilului/plătitorului sau împuternicitul acestuia ori de la persoanele prevăzute la [art. 124](#) alin. (1), după caz, ori de câte

ori acestea sunt necesare în timpul inspecției fiscale, pentru clarificarea și definitivarea constatărilor;

- h) informarea reprezentantului legal al contribuabilului/plătitorului sau a împuternicitului acestuia, după caz, cu privire la constatările inspecției fiscale, precum și discutarea acestora;
- i) stabilirea corectă a bazei de impunere, a diferențelor datorate în plus sau în minus, după caz, față de obligația fiscală principală declarată de către contribuabil/plătitor și/sau stabilită, după caz, de organul fiscal;
- j) sancționarea potrivit legii a faptelor reprezentând încălcări ale legislației fiscale și contabile constatate și dispunerea de măsuri pentru prevenirea și combaterea abaterilor de la prevederile legislației fiscale și contabile;
- k) dispunerea măsurilor asigurătorii în condițiile legii;
- l) aplicarea de sigilii asupra bunurilor, întocmind în acest sens proces-verbal.

Ordine de aplicare

(3) Nu intră în atribuțiile inspecției fiscale efectuarea de constatări tehnico-științifice sau orice alte verificări solicitate de organele de urmărire penală în vederea lămuririi unor fapte ori împrejurări ale cauzelor aflate în lucru la aceste instituții.

ART. 115 Formele și întinderea inspecției fiscale

(1) Formele de inspecție fiscală sunt:

- a) inspecția fiscală generală, care reprezintă activitatea de verificare a modului de îndeplinire a tuturor obligațiilor fiscale și a altor obligații prevăzute de legislația fiscală și contabilă ce revin unui contribuabil/plătitor, pentru o perioadă de timp determinată;
- b) inspecția fiscală parțială, care reprezintă activitatea de verificare a modului de îndeplinire a uneia sau mai multor obligații fiscale, precum și a altor obligații prevăzute de legislația fiscală și contabilă, ce revin unui contribuabil/plătitor pentru o perioadă de timp determinată.

(2) Organul de inspecție fiscală decide asupra efectuării unei inspecții fiscale generale sau parțiale, pe baza analizei de risc.

(3) Inspecția fiscală se poate extinde asupra tuturor raporturilor relevante pentru impozitare, dacă acestea prezintă interes pentru aplicarea legislației fiscale/contabile.

ART. 116 Metode de control

(1) Pentru efectuarea inspecției fiscale se pot folosi următoarele metode:

- a) inspecția prin sondaj care constă în activitatea de verificare selectivă a perioadelor impozabile, documentelor și operațiunilor semnificative, care stau la baza modului de calcul, de evidențiere și de plată a obligațiilor fiscale;
- b) inspecția exhaustivă care constă în activitatea de verificare a tuturor perioadelor impozabile, precum și a documentelor și operațiunilor semnificative, care stau la baza modului de calcul, de evidențiere și de plată a obligațiilor fiscale;
- c) inspecția electronică, care constă în activitatea de verificare a contabilității și a surselor acesteia, prelucrate în mediu electronic, utilizând metode de analiză, evaluare și testare asistate de instrumente informatice specializate.

(2) Selectarea documentelor și a operațiunilor semnificative se apreciază de inspector.

(3) în cazul efectuării inspecției fiscale de către organul fiscal central, prin ordin al președintelui A.N.A.F. se pot aproba metode și proceduri de sondaj.

MODULUL III

EVAZIUNEA FISCALA

CAPITOLUL 1

A. Considerente generale

Definitii ale evaziunii fiscale intalnite in literatura de specialitate: “totalitatea procedeeilor ilicite sau ilicite cu ajutorul carora cei interesati sustrag, in totalitate sau in parte, materia lor impozabila obligatiilor stabilite prin legile fi scale”, sau, mai simplu, evaziunea “desemneaza ansamblul manifestarilor de fuga din fata impozitului.”

Evaziunea fiscala are doua forme de manifestare din punct de vedere al modului cum poate fi savârșita, al raportului care exista intre fenomenul in cauza si legislatia in vigoare:

- evaziune fiscala licita (realizata la adapostul legii);
- evaziune fiscala ilicita (frauduloasa) sau frauda fiscala.

Din punct de vedere teritorial, evaziunea fiscala se delimiteaza in:

- evaziune fiscala la nivel national;
- evaziune fiscala internationala.

Evaziunea fiscala licita este definita ca “sustragerea unei parti din materia impozabila fara ca acest lucru sa fie considerat contravenție sau infractiune” si presupune exploatarea cadrului normativ pentru valorificarea inteligenta a inconsecventelor si contradictiilor prevederilor legale cu scopul de evitare a obligatiilor contribuabililor catre stat. Evitarea obligatiilor fiscale, in limitele legii, necesita specialisti in domeniul fiscal, iar consecinta este ca numai societatile cu capital mare pot utiliza aceasta forma de evaziune, deoarece costurile unei consultante specializate sunt mari. Contribuabilii cu venituri modeste care nu au posibilitatea sa aloce sumele necesare unei asistente specializate apeleaza la frauda fiscala.

Factorii care favorizeaza evaziunea fiscala licita sunt:

- acordarea unor facilitati fi scale sub forma unor exonerari, scutiri partiale, reduceri, deduceri;
- acordarea unor scutiri delimitate temporar, in cazul infiintarii de noi societati comerciale;
- scoaterea de sub incidenta impozitului a veniturilor aferente depozitelor bancare si a celor provenite din plasamente in obligatiuni emise de stat;

- nereglementarea cheltuielilor generale ale societăților comerciale, aceasta creând tentativă supraevaluării prin creșterea nejustificată economic a acestora;
- impunerea veniturilor realizate de anumite categorii de persoane fizice, pe baza unor norme medii de muncă creează condiții pentru contribuabilii care realizează venituri mai mari decât media să nu plătească impozite pentru diferența respectivă;
- exploatarea unor lacune ale legii.

În România cele mai frecvente evaziuni fiscale licite au fost favorizate de facilitățile fiscale acordate de guverne și omisiunile în reglementarea unor impozite și taxe. Evaziunea fiscală ilicită (frauda fiscală) este definită ca o formă de eludare agravată care se sancționează prin măsuri pecuniare și privative de libertate și constă în ascunderea ilegală, totală sau parțială, a materiei impozabile de către contribuabilii în scopul reducerii sau eliminării obligațiilor fiscale ce le revin.

Evaziunea fiscală ilicită se prezintă sub următoarele forme:

- evaziunea tradițională;
- evaziunea juridică;
- evaziunea contabilă;
- evaziunea prin evaluare.

Evaziunea tradițională constă în sustragerea de la plata obligațiilor fiscale prin înregistrare și depunere de documente incorecte sau prin neîntocmirea documentelor solicitate prin legislația fiscală. Această formă de evaziune fiscală se materializează prin: întocmirea de declarații fiscale false sau neîntocmirea acestora, reducerea intenționată a încasărilor în scopul reducerii TVA și a profitului impozabil, prin încasări în numerar fără chitanțe și vânzări fără factură, creșterea cu intenție a cheltuielilor în scopul diminuării profitului impozabil, producerea și comercializarea de bunuri și servicii în mod clandestin, desfasurarea muncii remunerate în mod clandestin ("la negru") și a tranzacțiilor imobiliare.

Evaziunea juridică constă în ascunderea naturii unui organism sau contribuabil. De exemplu, un contract de asociere este transformat, în mod ascuns, într-un contract de muncă, prin care beneficiarul acestuia își creează avantaje din calitatea de salariat.

Evaziunea fiscală este definită ca "sustragerea prin orice mijloace de la plata impozitelor, taxelor și a altor sume datorate bugetelor de stat de către persoanele juridice, care realizează venituri impozabile, conform reglementărilor fiscale."

Evaziunea contabilă constă în disimularea unei evidențe contabile corecte, prin utilizarea unor documente false, cu scopul de a crește cheltuielile, de a diminua veniturile și, implicit, a reducerii impozitului pe profit, adică diminuarea obligațiilor fiscale datorate statului.

Evaziunea fiscala prin evaluare consta in diminuarea valorii stocurilor, supraestimarea amortismentelor si provizioanelor cu intentia de a deplasa impozitul in viitor.

In privinta evaziunii fiscale, comertul se situeaza pe primul loc in rândul activitatilor generatoare de economie subterana. In ceea ce priveste contribuabilii, se considera ca cele mai mari posibilitati de fraudare le au aceia care desfasoara activitati industriale si comerciale, precum si activitatile independente precum medicii, avocatii si arhitectii.

Principalele aspecte sub care se manifesta evaziunea fiscala sunt:

- sustragerea de la plata impozitelor prin inregistrarea incorecta in datele contabile a operatiunilor economice;
- companii fantoma;
- distrugerea documentelor financiar – contabile;
- organizarea unor evidente contabile duble;
- intocmirea balantelor contabile bazate pe date nereale;
- nedeclararea unor activitati comerciale sau a unor surse de impozitare;
- subzistenta unor activitati economice fara declararea subsidiarilor, punctelor de lucru si antreprizelor;
- prezentarea de documente false privind operatiunile de import – export.

In ceea ce priveste tehnicile de fraudare fiscala, acestea pot fi grupate pe categorii de obligatii fiscale.

In cazul impozitului pe profit, tehnicile de fraudare fiscala sunt:

- reducerea bazei de impozitare prin includerea in costuri a unor cheltuieli fara documente justificative sau baza legala;
- inregistrarea unor cheltuieli supradimensionate sau peste limita admisa de legi;
- deducerea unor cheltuieli personale ale asociatilor sau dobânzi la imprumuturi acordate de administratorii societatii;
- neinregistrarea integrala a veniturilor realizate, fie prin neintocmirea documentelor de evidenta sau prin inscrierea in documente a unor preturi de livrare sub cele practicate in mod real;

- transferul veniturilor impozabile la societati nou create in cadrul aceluiasi grup, aflate in perioada de scutire de la plata impozitului pe profit, concomitent cu inregistrarea de pierderi de catre societatea – mama;
- determinarea impozitului pe profit prin plicarea necorespunzatoare a prevederilor legale in special in ceea ce priveste reducerea impozitului aferent profitului reinvestit;
- necalcularea de catre unele organizatii nonprofit a impozitului aferent veniturilor rezultate din activitati economice;
- neinregistrarea in contabilitate a diferentelor stabilite prin actele de control sau chiar a obligatiilor legate de impozitul pe profit datorat.

Tehnicile de fraudare utilizate in cazul taxei pe valoarea adaugata sunt:

- aplicarea eronata a regimului deducerilor taxei pe valoarea adaugata pe baza unor documente care nu au inscris taxa sau deduceri fara documente sau cu documente ilegale, deduceri de TVA ca urmare a inscrierii repetate a unor facturi in jurnalele de cumparari, deduceri pe baza unor documente aparținând altor societati comerciale, deducerea taxei pe valoarea adaugata aferenta operatiunilor scutite de drept de deducere;
- necuprinderea unor operatiuni ce intrain sfera taxei pe valoarea adaugata in baza de calcul a taxei si necuprinderea in baza de calcul a tuturor facturilor;
- neevidentierea si nevirarea taxei pe valoarea adaugata aferenta avansurilor de la clienti;
- neinregistrarea ca platitor la depasirea plafonului minim;
- sustragerea de la plata taxei pe valoarea adaugata aferenta importurilor de bunuri prin prezentarea unor acte fictive de donatie, de la parteneri externi, in loc de acte de cumparare, precum si neinclusiunea in deconturi a taxei pe valoarea adaugata de plata in vama;
- emiterea de chitante fi scale si facturi cu taxa pe valoarea adaugata, fara ca agentul economic sa fi e platitor si fara sa inregistreze si sa vireze taxape valoarea adaugata;
- neutilizarea sau utilizarea defectuoasa a formularisticii tipizate, cu inregistrari incomplete in jurnale sau inregistrari repetate in jurnale de cumparare, facturi “pierdute”, amânarea intocmirii facturilor fi scale, necuprinderea in baza de calcul a tuturor elementelor din factura;
- sustragerea de la plata taxei pe valoarea adaugata prin declararea unor importuri ca fi ind temporare;
- cereri de rambursare nejustificate;
- erori de calcul;

Tehnicile de fraudare fi scala cele mai frecvente in ceea ce priveste impozitul pe salarii sunt:

- neimpozitarea tuturor surselor platite salariatilor cu titlu de venituri salariale;
- aplicarea incorecta a tabelelor de impozitare a drepturilor salariale;
- neretinerea si nevirarea impozitului pe salarii datorat pentru persoanele angajate pe baza de conventii sau pentru zilieri;
- necumularea, in vederea impozitarii, a tuturor veniturilor salariale;
- neinregistrarea obligatiilor de plata a impozitului pe salarii;
- nerespectarea legislatiei privind stabilirea bazei de impozitare;
- necuprinderea in baza de impozitare a tuturor veniturilor realizate, in special a celor pentru care impozitarea se realiza pe baza declaratiei subiectului impozabil;
- identifi carea unor modalitati de generare de cheltuieli fictive cu salarizarea unor persoane;
- crearea unor facilitati salariatilor, care sa nu intre in sfera de impunere a impozitului pe venitul global realizat astfel incât sa plateasca la bugetul de stat un impozit mai mic;
- obtinerea de catre salariati a unor statute ce le confera scutirea de la plata impozitului pe venitul global, precum certificate de revolutionari, certificate de handicapati.

In privinta accizelor, tehnicile de fraudare fiscala sunt:

- necuprinderea in baza de impozitare a tuturor sumelor impozabile;
- micșorarea bazei de impozitare prin subevaluarea produselor importate in vama prin folosirea de documente duble;
- necalcularea accizelor aferente modificarii concentratiei alcoolice;
- neincluderea accizelor in pretul de vânzare al produselor pentru carese datoreaza accize;
- neevidentierea in contabilitate a obligatiei de plata a accizelor;
- sustragerea de la plata accizelor prin schimbarea denumirii produselor accizate si trecerea lor la produse neaccizate sau accizate in cote reduce.

Referitor la alte impozite si taxe datorate bugetului de stat sau bugetelor locale, trebuie mentionate urmatoarele tehnici de fraudare fiscala:

- evidentierea in contabilitate a unor cladiri la valori inferioare celor reale;

- nedepunerea la organele fiscale a declaratiilor privind cladirile aflate in patrimoniu, a mijloacelor de transport aflate in posesie si a terenurilor detinute sau aflate in administrarea agentilor economici;
- declararea unor date eronate, neactualizate sau nesincere, in ce priveste impozitul pe cladiri, taxa mijloacelor de transport, taxa pentru folosirea terenurilor proprietate de stat;
- neconstituirea si nevirarea impozitului pe dividende, calcularea eronata a acestuia;
- neretinerea impozitului pe dividende aferent avansurilor acordate in cursul anului care dupa realizarea profitului si aprobarea bilantului au avut destinatia de dividende;
- nedeclararea veniturilor realizate de catre persoanele fizice din diverse activitati;
- incalcarea prevederilor legale privind modul de desfasurare si impozitare a activitatii de taximetrie de catre persoanele autorizate sa desfasoare aceste activitati, prin neprezentarea la organul fiscal sau alterarea informatiilor furnizate de aparatele de taxat.

Cele mai noi si mai utilizate metode de fraudare a bugetului de stat sunt:

- simularea unor exporturi;
- trecerea scriptica a operatiunilor prin mai multe societati;
- organizarea in ascunderea actiunilor frauduloase prin implicarea mai multor societati dispersate in teritoriu, aparent fara legaturaintre ele si intocmirea de documente care indeplinesc doar formal cerintele legale, urmate de transferuri bancare care simuleaza stingerea obligatiilor financiare intre parteneri.

B. Economia „neobservata”

Manualul OECD privind masurarea economiei neobservate prevede:

- productia subterana: activitati productive si legale dar care sunt ascunse deliberat autoritatilor pentru a evita plata taxelor sau respectarea reglementarilor
- productia ilegala (interzisa prin lege)
- productia sectorului informal - activitati in cadrul sectorului gospodariilor sau in alte unitati care sunt neinregistrate
- productia gospodariilor pentru consum final propriu.

C. Legislatia specifica

Legea 241/2005 pentru prevenirea si combaterea evaziunii fiscale actualizata Infractions

Art. 3

Constituie infractiune si se pedepseste cu inchisoare de la 6 luni la 5 ani fapta contribuabilului care nu reface, cu intentie sau din culpa, documentele de evidenta contabila distruse, in termenul inscris in documentele de control.

Art. 4

Constituie infractiune si se pedepseste cu inchisoare de la un an la 6 ani refuzul nejustificat al unei persoane de a prezenta organelor competente documentele legale si bunurile din patrimoniu, in scopul impiedicarii verificarilor financiare, fiscale sau vamale, in termen de cel mult 15 zile de la somatie.

Art. 5

Constituie infractiune si se pedepseste cu inchisoare de la un an la 6 ani impiedicarea, sub orice forma, a organelor competente de a intra, in conditiile prevazute de lege, in sedii, incinte ori pe terenuri, cu scopul efectuarii verificarilor financiare, fiscale sau vamale.

Art. 6

Constituie infractiune si se pedepseste cu inchisoare de la un an la 6 ani retinerea si nevarsarea, cu intentie, in cel mult 30 de zile de la scadenta, a sumelor reprezentând impozite sau contributii cu retinere la sursa.

Art. 7

(1) Constituie infractiune si se pedepseste cu inchisoare de la 2 ani la 7 ani si interzicerea unor drepturi detinerea sau punerea in circulatie, fara drept, a timbrelor, banderolelor sau formularelor tipizate, utilizate in domeniul fiscal, cu regim special.

(2) Constituie infractiune si se pedepseste cu inchisoare de la 3 ani la 12 ani si interzicerea unor drepturi tiparirea, detinerea sau punerea in circulatie, cu stiinta, de timbre, banderole sau formulare tipizate, utilizate in domeniul fiscal, cu regim special, falsificate.

Art. 8

(1) Constituie infractiune si se pedepseste cu inchisoare de la 3 ani la 10 ani si interzicerea unor drepturi stabilirea cu rea-credinta de catre contribuabil a impozitelor, taxelor sau contributiilor, avand ca rezultat obtinerea, fara drept, a unor sume de bani cu titlu de rambursari sau restituiri de la bugetul general consolidat ori compensari datorate bugetului general consolidat.

(2) Constituie infractiune si se pedepseste cu inchisoare de la 5 ani la 15 ani si interzicerea unor drepturi asocierea in vederea savarsirii faptei prevazute la alin. (1).

(3) Tentativa faptelor prevazute la alin. (1) si (2) se pedepseste.

Art. 9

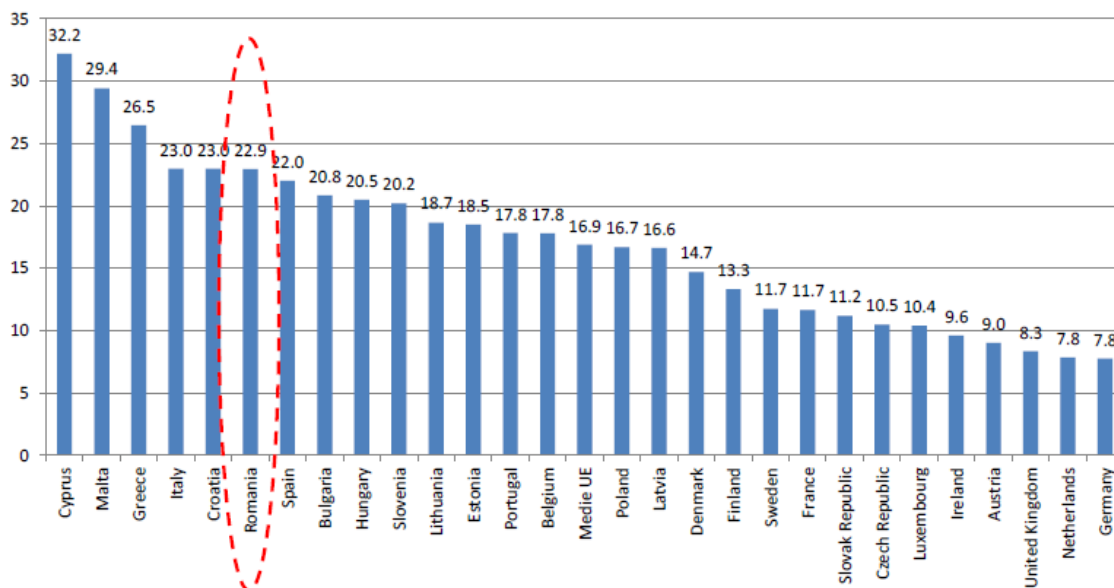
(1) Constituie infractiuni de evaziune fiscala si se pedepsesc cu inchisoare de la 2 ani la 8 ani si interzicerea unor drepturi urmatoarele fapte savarsite in scopul sustragerii de la indeplinirea obligatiilor fiscale:

a) ascunderea bunului ori a sursei impozabile sau taxabile;

b) omisiunea, in tot sau in parte, a evidentierii, in actele contabile ori in alte documente legale, a operatiunilor comerciale efectuate sau a veniturilor realizate;

- c) evidentierea, in actele contabile sau in alte documente legale, a cheltuielilor care nu au la baza operatiuni reale ori evidentierea altor operatiuni fictive;
  - d) alterarea, distrugerea sau ascunderea de acte contabile, memorii ale aparatelor de taxat ori de marcat electronice fiscale sau de alte mijloace de stocare a datelor;
  - e) executarea de evidente contabile duble, folosindu-se inscriburi sau alte mijloace de stocare a datelor;
  - f) sustragerea de la efectuarea verificarilor financiare, fiscale sau vamale, prin nedeclararea, declararea fictiva ori declararea inexacta cu privire la sediile principale sau secundare ale persoanelor verificate;
  - g) substituirea, degradarea sau instrainarea de catre debitor ori de catre terte persoane a bunurilor sechestrate in conformitate cu prevederile Codului de procedura fiscala si ale Codului de procedura penala.
- (2) Daca prin faptele prevazute la alin. (1) s-a produs un prejudiciu mai mare de 100.000 euro, in echivalentul monedei nationale, limita minima a pedepsei prevazute de lege si limita maxima a acesteia se majoreaza cu o treime.
- (3) Daca prin faptele prevazute la alin. (1) s-a produs un prejudiciu mai mare de 500.000 euro, in echivalentul monedei nationale, limita minima a pedepsei prevazute de lege si limita maxima a acesteia se majoreaza cu jumatate.

Ponderea economiei neobservate in tarile UE (% in PIB, 2015)

Sursa: Medina and Schneider, 2018

CAPITOLUL 2 EVAZIUNEA IN UNIUNEA EUROPEANA

Tarile din Uniunea Europeana au pierdut in total aproximativ **152 de miliarde de euro** in venituri din taxa pe valoare adaugata in 2015.

Desi cifrele medii din UE sunt in curs de imbunatatire, performantele individuale de colectare a TVA variaza in mod semnificativ in randul statelor membre. Cele mai mari deficite de incasare a TVA au fost inregistrate in Romania (37,2%), Slovacia (29,4%) si Grecia (28,3%). Cele mai mici deficite au fost observate in Spania (3,5%) si Croatia (3,9%). In termeni absoluti, cel mai mare deficit de incasare a TVA, de 35 de miliarde de euro a fost inregistrat in Italia.

Deficitul de incasare a TVA a scazut in majoritatea statelor membre, cu cele mai mari imbunatatiri inregistrate in Malta, Romania si Spania. Sapte state membre au inregistrat mici cresteri: Belgia, Danemarca, Irlanda, Grecia, Luxemburg, Finlanda si Marea Britanie.

"Deficitul de incasare a TVA", care constituie diferenta globala dintre veniturile din TVA preconizate si sumele efectiv colectate, demonstreaza inca o data necesitatea unor reforme serioase astfel incat statele membre sa poata sa beneficieze pe deplin de veniturile din TVA pentru bugetele lor. Desi colectarea veniturilor din TVA indica anumite semne de ameliorare, sumele deficiente raman inacceptabil de ridicate.

Pierre Moscovici, comisarul pentru afaceri economice si financiare, impozitare si vama, a declarat: "Statele membre nu ar trebui sa accepte astfel de pierderi socante de venituri din TVA. Desi Comisia sprijina eforturile de imbunatatire a colectarii la nivelul intregii UE, normele actuale privind TVA dateaza din 1993 si sunt depasite. Vom propune in curand modernizarea normelor care reglementeaza TVA in cadrul vanzarilor transfrontaliere. Reforma noastra va contribui la reducerea fraudei transfrontaliere in domeniul TVA cu 80% si la intoarcerea unor sume deosebit de necesare in conturile statelor membre".

In luna octombrie, Comisia Europeana va prezenta propuneri pentru cea mai ambitioasa actualizare a normelor in materie de TVA din ultimii 25 de ani. Frauda in materie de TVA ar trebui sa devina mai usor de abordat si colectarea TVA ar trebui sa castige in eficienta. Rapoarte recente din mass-media au legat, de asemenea, frauda la scara larga in materie de TVA de criminalitatea organizata, inclusiv de terorism.

Solutii la aceasta problema pot fi gasite doar prin colaborarea dintre statele membre, apreciaza CE. Reforma actualului sistem de TVA ar trebui sa sprijine dezvoltarea pietei unice digitale si sa completeze agenda stabilita de Comisie pentru realizarea unui sistem fiscal mai echitabil si mai eficient. Frauda transfrontaliera in UE reprezinta un deficit de incasare a TVA in valoare de 50 de miliarde de euro in fiecare an, iar noul sistem ar trebui sa reduca frauda transfrontaliera cu aproximativ 80% (circa 40 de miliarde de euro).

Comisia spera, de asemenea, sa obtina un acord rapid al statelor membre privind noile norme de imbunatatire a TVA pentru comertul electronic, propuse in 2016. La fel ca in cazul tuturor initiativelor in domeniul fiscal, va fi necesar un acord unanim al statelor membre inainte de

intrarea in vigoare a schimbarilor propuse. Intre timp, Guvernul Tudose decide sa implementeze plata defalcata a TVA, masura fiind puternic contestata de specialisti si de mediul de afaceri, mai arata sursa citata.

Conform evaluarilor, 40% din profitul multinationalelor era obtinut-transferat in paradisiuri financiare iar Uniunea Europeana pierde 20% din taxele pe corporatii cuvenite.

CAPITOLUL 3 CAUZE SI SOLUTII IN COMBATEREA EVAZIUNII

Cauze ale economiei neobservate

1. Povara taxelor si impozitelor

2. Calitatea institutiilor

3. Reglementarea

- Reglementarile din piata muncii reprezinta un factor esential pentru dimensiunea economiei ascunse.

4. Nivelul si calitatea serviciilor publice

5. Contractul social/psihologic in plata taxelor

- Conformarea voluntara la plata taxelor este determinata de un contract psihologic/social cu drepturi si obligatii intre cetatean/platitor de taxe si impozite si stat/autoritate fiscala.

- Conformarea este mai mare daca calitatea serviciilor primite de cetateni este mai buna si tratamentul primit din partea administratiei fiscale este unul corect, de parteneriat si nu unul de subordonare.

6. Nivelul de dezvoltare al economiei oficiale

- Nivelul de dezvoltare al economiei oficiale este un factor cheie al economiei ascunse: cu cat cresterea economica este mai mica, cu atat tentatia economiei ascunse este mai mare.

7. Self-employment (% din numar salariati, 2017)

Cu cat ponderea muncii pe cont propriu este mai mare, cu atat economia ascunsa este mai mare.

Solutii de combatere a fenomenului evazionist

- Accelerarea luptei anticoruptie;

- Toleranta zero la evaziunea fiscala;
- Restructurarea ANAF;
- Reducerea birocratiei si costurilor de conformare la plata taxelor;
- Reformarea sistemului de contributii sociale - principiului tratamentului echitabil al contribuabililor indiferent de forma de venit pe care o inregistreaza;
- Transparentizarea totala a cheltuielilor bugetare pentru stimularea conformarii voluntare;
- Regandirea contractului social – beneficiile sociale trebuie regandite;
- Promovarea platilor non-cash la scara larga.

MODULUL IV

IMPLICAREA PARTENERILOR SOCIALI IN ELABORAREA POLITICILOR PUBLICE

CAPITOLUL I Dialogul social

A. Dialogul social bipartit

Dialogul social bipartit poate avea forma unui **dialog autonom** (sindicate, patronate), fără orice implicare a Guvernului în reglementare și organizare sau este înțeles ca dialog între sindicate-patronate manifestat în cadrul negocierii colective obligatorii (reglementate prin lege) sau sub forma consultării între Guvern – sindicate sau Guvern – patronate pentru soluționarea unor probleme de interes economic și social.

Dialogul autonom (bipartit) depășește cadrul reglementărilor legislative, fiind bazat pe respectul reciproc între parteneri, pe capacitatea de acțiune și negociere voluntară și pe implicarea angajată a părților.

Practica demonstrează că în România, dialogul autonom rămâne neînțeles și slab dezvoltat, ca urmare a rolului central asumat de Guvern de-a lungul istoriei în reglementarea și desfășurarea negocierii colective și a dialogului social, în general.

Dialogul social bipartit se manifestă cu predilecție în cadrul negocierii colective obligatorii, reglementate prin lege, precum și în cadrul procedurii de soluționare a conflictelor colective de muncă. Astfel, în conformitate cu dispozițiile Legii nr. 62/2011 privind dialogul social, nivelul obligatoriu de negociere colectivă este unitatea. Tot legea stabilește reprezentativitatea părților la negociere, efectele și aplicabilitatea contractelor colective încheiate, precum și modul de soluționare a conflictelor colective de muncă, cu respectarea normelor și a convențiilor internaționale ale muncii.

B. Dialogul social tripartit

Dialogul social tripartit se manifestă la diferite niveluri și ia forma consultării și a informării reciproce iar în forma avansată de parteneriat social, a negocierii.

În România, dialogul social tripartit se desfășoară în cadrul structurilor instituționalizate de consultare tripartită (Consiliul Național Tripartit pentru Dialog Social, comisiile de dialog social) constituite la nivel național, central și local în baza Legii nr. 62/2011 privind dialogul social, precum și în alte cadre de consultare, precum comisiile de lucru parlamentare sau structuri

tripartite constituite ad-hoc. În forma sa avansată, dialogul social tripartit se referă la negocierea și încheierea acordurilor sociale.

La nivel național:

Dialogul social tripartit la nivel național se manifestă atât în cadrul instituționalizat al Consiliului Național Tripartit pentru Dialog Social, structură la nivel înalt reglementată prin Legea nr. 62/2011, cât și în alte cadre ocazionale de consultare tripartită precum comisiile de lucru parlamentare sau alte structuri constituite ad-hoc, de tipul comisiilor interministeriale.

O manifestare aparte a dialogului social la nivel național, similară cooperării sociale între instituțiile europene și Comitetul Economic și Social European, o reprezintă consultarea între Parlament/**Guvern și Consiliul Economic și Social**, constituit ca structură de **dialog (civic)** între reprezentanții societății civile, respectiv parteneri sociali și organizații ale societății civile organizate.

Consiliul Național Tripartit pentru Dialog Social este structura instituționalizată de consultare tripartită, de interes național, constituită la nivelul Guvernului României în baza Legii nr. 62/2011 privind dialogul social și care funcționează după propriului regulament de organizare și funcționare.

Din componența Consiliului fac parte membri ai confederațiilor patronale și sindicale reprezentative la nivel național, la nivel de președinte și membri ai Guvernului, numiți din cadrul tuturor ministerelor, la nivel de secretar de stat, prin Decizie a Primului-ministru.

Consiliul Național Tripartit este prezidat de primul-ministru, locțiitorul de drept al acestuia fiind ministrul muncii și justiției sociale. Secretariatul tehnic este asigurat de către Ministerul Muncii și Justiției Sociale, prin personalul Direcției Dialog Social.

Scopul Consiliului Național Tripartit este acela de a realiza consultarea tripartită cu privire la strategiile economico-sociale ale Guvernului, la valoarea salariului minim brut pe țară garantat în plată, la soluționarea situațiilor conflictuale pentru asigurarea climatului de pace socială, la încheierea acordurilor sociale, la analizarea solicitărilor de extindere a aplicării contractelor colective de muncă la nivel sectorial și la alte aspecte de interes comun sau care țin de elaborarea și implementarea strategiilor, politicilor și a programelor Guvernului.

O formă avansată de **dialog social tripartit** și parteneriat social se manifestă în cadrul negocierii și a încheierii **pacturilor** sau a **acordurilor sociale** care urmăresc realizarea climatului de pace și stabilitate socială.

La nivel sectorial:

Dialogul social tripartit la nivel sectorial se manifestă în cadrul instituționalizat al comisiilor de dialog social constituite la nivel central (în ministere și alte instituții publice centrale).

Comisiile de dialog social de la nivel central sunt constituite din reprezentanți ai ministerului și reprezentanți numiți de către confederațiilor sindicale și patronale reprezentative la nivel național și reprezintă cadrul de informare și consultare a partenerilor sociali asupra inițiativelor normative promovate de minister și asupra altor probleme de interes pentru părți din domeniul de competență al ministerului sau instituției publice centrale.

Procedura de consultare a partenerilor sociali în cadrul comisiilor de dialog social la nivel central reprezintă o primă etapă, obligatorie, a procedurii legislative, precum și un mijloc de soluționare a problemelor reale din domeniul de competență al instituțiilor centrale și de semnalare a situațiilor ce pot genera tensiuni sociale.

La nivel teritorial (local și regional):

Dialogul social tripartit la nivel local se desfășoară în cadrul comisiilor de dialog social constituite la nivelul prefecturilor.

Aceste comisii sunt formate din reprezentanți ai administrației locale, precum și din câte un reprezentant numit de fiecare dintre confederațiile reprezentative la nivel național și au ca scop informarea și consultarea partenerilor sociali asupra deciziilor autorităților locale sau a altor probleme de interes în plan local. În funcție de problematica dezbătută, la lucrările acestor comisii pot participa ca invitați, cu acordul membrilor, reprezentanți ai tuturor actorilor locali, întreprinderi sau reprezentanți ai societății civile organizate.

Din motive obiective ce țin de organizarea administrativă la nivel regional, nu au fost organizate și reglementate structuri instituționalizate de **dialog social tripartit la nivel regional**.

CAPITOLUL II - COD DE BUNE PRACTICI PENTRU PARTICIPAREA CIVILĂ LA PROCESUL DE LUARE A DECIZIILOR

Consiliul Europei

COD DE BUNE PRACTICI PE NTRU PARTICIPAREA CIVILA LA PROCESUL DE LUARE A DECIZIILOR

Adoptat de Conferinta ONG-urilor Internationale in sesiunea din 1 octombrie 2009

1. Informatiile

Accesul la informatii sta la baza tuturor masurilor ulterioare in implicarea ONG-urilor in procesul politic de luare a deciziilor. Acesta este un nivel relativ scazut de participare, care de obicei consta din furnizare de informatii intr-un singur sens de la autoritatile publice si nu este necesara sau de asteptat nicio interactiune sau implicare din partea ONG-urilor. Informatiile sunt relevante pentru toate etapele procesului decizional.

2. Consultarea

Aceasta este o forma de initiativa in care autoritatile publice solicita ONG-urile cu privire la opinia acestora referitoare la un anume subiect sau dezvoltare de politica. Consultarea include, de obicei, autoritatile care informeaza ONG-urile cu privire la evolutiile politice actuale si solicita comentarii, opinii si impresii. Initiativa si temele vin din partea autoritatilor publice, nu a ONG-urilor. Consultarea este relevanta pentru toate etapele procesului decizional, in special pentru elaborare, monitorizare si reformulare.

3. Dialogul

Initiativa pentru dialog poate fi luata de oricare dintre cele doua parti si poate fi fie generala, fie de colaborare. Un dialog larg este o comunicare in ambele sensuri construita pe interese comune si obiective posibil impartasite pentru a asigura un schimb periodic de opinii. Acesta variaza de la audieri publice deschise la reuniuni de specialitate intre ONG-uri si autoritatile publice. Discutia ramane larga si nu este in mod explicit legata de un proces de elaborare a politicilor actuale. Un dialog de colaborare este construit pe interese comune pentru dezvoltarea unei

anumite politici. Dialogul de colaborare are de obicei drept rezultat o recomandare, o strategie sau o legislatie comuna. Dialogul de colaborare are o capacitate mai mare decat dialogul larg intrucat consta in reuniuni comune, adesea frecvente si periodice pentru dezvoltarea de strategii cheie de politici si duce adesea la rezultate convenite.

Dialogul este extrem de apreciat in toate etapele ciclului politic de luare a deciziilor, dar este crucial in stabilirea, redactarea si reformularea ordinii de zi.

4. Parteneriatul

Un parteneriat presupune impartirea responsabilitatilor in fiecare etapa a procesului politic de luare a deciziilor de la stabilirea ordinii de zi, redactare, decizie si punerea in aplicare a initiativelor politice. Este cea mai inalta formade participare. La acest nivel, ONG-urile si autoritatile publice se reunesc pentru o cooperare stransa, asigurand in acelasi timp ca ONG-urile continua sa fie independente si ca au dreptul de a se angaja si de a actiona indiferent de situatia de parteneriat. Parteneriatul poate include activitati cum ar fi delegarea unei sarcini specifice catre un ONG, de exemplu furnizarea de servicii, precum si forumuri participative si stabilirea de co-organisme de luare a deciziilor, inclusiv pentru alocarea resurselor. Parteneriatul poate avea loc in toate etapele procesului politic de luare a deciziilor si este in special relevant la stabilirea ordinii de zi sau etapele de implementare.

Etape in procesul politic de luare a deciziilor

Ciclul de mai jos defineste cele sase etape diferite ale procesului politic de luare a deciziilor: stabilirea ordinii de zi, elaborarea de politici, luarea deciziilor, punerea in aplicare a politicilor, monitorizarea si reformularea politicii. Fiecare pas ofera ONGurilor si autoritatilor publice posibilitatea de a interactiona.

1. Stabilirea ordinii de zi

Agenda politica este convenita de catre parlament si guvern, dar poate fi modelata de catre ONG-uri, sau grupuri de ONG-uri, prin intermediul campaniilor si lobby pentru probleme, nevoi si preocupari. Initiative noi de politica sunt adesea rezultatul influentei campaniilor ONG-urilor. In etapa aceasta, ONG-urile isi propun sa influenteze factorii de decizie in numele unui interes colectiv si sa actioneze intr-un mod complementar dezbaterilor politice.

Contributii ale ONG-urilor:

- Pledare: ridicarea de probleme, preocupari si nevoi pentru un grup specific de utilizatori, a unui punct de vedere sau a unui interes public general care nu este inca acoperit de legislatie sau de alte documente de politici, instrumente sau masuri;
- Informaresi constientizare: impartasirea constatarilor ONG-urilor autoritatilor publice, implicarea si reprezentarea membrilor, a utilizatorilor si a grupurilor cheie de cetateni si actionarea drept canale care sa ajunga la cetateni; ascultare, reactionare si informare;
- Expertizasi consiliere: expertii cu cunostinte despre un anumit subiect joaca un rol cheie in stabilirea agendei politice. Analiza si cercetarea acestora identifica nevoi actuale si viitoare in societate si ofera perspective cruciale;
- Inovare: dezvoltarea de noi solutii si abordari, demonstrarea modului in care acestea pot fi incluse pe agenda politica;

- Furnizarea de servicii: actor cheie in formarea politicilor si crearea de servicii alternative sau ne-existente pentru un anumit grup de utilizatori.

Responsabilitatile autoritatilor publice:

- Schimb de informatii: Sa furnizeze informatii la zi, exacte si in timp util intr-un format accesibil pentru toate partile interesate;
- Proceduri: Sa dezvolte si sa adere la un proces transparent de luare a deciziilor. Sa furnizeze proceduri clare, deschise si accesibile pentru participare;
- Furnizarea de resurse: Sa permita participarea activa a societatii civile prin, de exemplu, dispozitii bugetare, sprijin in natura sau servicii administrative;
- Receptivitate: Sa asigure implicarea activp a reprezentantilor autoritatii publice in domeniu; sa asculte, sa reactioneze si sa ofere feedback.

Instrumente si mecanisme utile:

- Informatii:

- o Accesul simplu si liber la informatii relevante, exacte si actualizate privind procesul politic, documente si factorii de decizie politica, de exemplu, baze de date on-line;
- o Cercetare pentru a intelege o preocupare si a dezvolta solutii propuse;
- o Organizare de campanii si lobby de catre ONG-uri pe baza promovarii constientizarii, cum ar fi documente de politica, afise si pliante, site-uri, comunicate mass-media si demonstratii publice;
- o Site cu acces cuprinzator la documente cheie si anuntarea de evenimente publice.

- Consultare:

- o Petitii- pot fi facute prin instrumente online, cum ar fi petitie electronica sau forum web;
- o Consultare, online sau alte tehnici, pentru a aduna subiecte de interes si sugestii de la partile interesate.

- Dialog:

- o Audieri si forumuri publice cu partile interesate pentru a identifica si interpreta sensibilitatile si interesele diferitelor grupuri;
- o Forumuri si consilii viitoare ale cetatenilor pentru a discuta cu cetatenii si ONG-urile;
- o Contact cheie cu guvernul care permite societatii civile sa aiba acces la informatii privind initiativele politice actuale.

- Parteneriat:

- o Grup sau comitet de lucru format ca un grup permanent sau ad-hoc de experti pentru a consilia cu privire la preferintele de politica.

2. Elaborarea

Autoritatile publice au, de obicei, procese bine stabilite pentru politica de redactare. Aici, ONG-urile sunt adesea implicate in domenii precum identificarea problemelor, propunerea de solutii si furnizarea de dovezi pentru propunerea lor preferata cu, de exemplu, interviuri sau cercetare. Facilitarea oportunitatilor pentru consultare ar trebui sa fie un element cheie in aceasta etapa, precum si diverse forme de dialog pentru a colecta informatii de la factorii cheie interesati.

Contributia ONG-urilor:

- Pledare: garanteaza ca se iau in considerare nevoile si interesele partilor interesate afectate de proiectul de politica;
- Informare si constientizare: ONG-urile informeaza membrii, utilizatorii si grupurile cetatenilor cheie cu privire la procesul de elaborare;
- Expertiza si consiliere: furnizeaza analize si cercetare privind aspectele avute in vedere sau ridica prioritati suplimentare care sa fie incluse in proiectul de politica;
- Inovare: ofera solutii prin introducerea de abordari noi, solutii practice si modele concrete care aduc beneficii anumitor grupuri de utilizatori;
- Furnizarea de servicii: contribuie la redactarea politicii pentru a asigura ca nevoile specifice ale utilizatorilor acestora sunt luate in considerare si ca sunt indeplinite conditiile necesare;
- Functia ‘watchdog’(de supraveghere): urmaresc procesul de elaborare pentru a se asigura ca preocuparile factorilor interesati sunt luate in considerare si ca procesul este transparent si incluziv.

Responsabilitatile autoritatilor publice:

- Impartasirea informatiilor: Sa furnizeze informatii in timp util si cuprinzatoare cu privire la procesele actuale de consultare;
- Proceduri: Sa dezvolte si sa adere la standardele minime de consultare, cum ar fi obiective clare, reguli de participare, termene, contacte deschise etc. Sa organizeze reuniuni de consultare, inclusiv invitatia de participare a tuturor factorilor interesati potentiali;
- Furnizarea de resurse: Sa furnizeze termene adecvate si mijloace de consultare pentru a asigura participarea la diferite niveluri ale societatii civile;
- Receptivitate: Sa asigure implicarea activa a reprezentantilor autoritatii publice din domeniu; sa asculte, sa reactioneze si sa ofere feedback.

Instrumente utile si mecanisme:

- Informatii:
  - o Accesul deschis si liber la documente de politici, inclusiv cu punct unic de informare pentru redactarea politicii, cu informatii disponibile in diferite formate care sa ajunga la public;
  - o Site cu acces cuprinzator la documente cheie si anuntarea de evenimente publice;
  - o Organizare de campanii si lobby pentru modelarea proiectului de politica prin documente de pozitie, scrisori, manifeste;
  - o Difuzari web de la audieri, reuniuni si dezbateri care permit oamenilor sa priveasca si sa asculte in timp real;
  - o Cercetare care sa ofere contributie la procesul de elaborare a politicii.
- Consultare si dialog:
  - o Audieri si comisii pentru intrebari si raspunsuri cu factorii interesati pentru a identifica si a interpreta sensibilitatile si preocuparile si a strange propuneri, fata-in-fata sau on-line;
  - o Seminarii si reuniuni ale expertilor care implica participarea de experti in dezvoltarea de cercetare sau studii de specialitate care pot fi utilizate in elaborare;
  - o Comisii din mai multi factori interesati si organisme de consultare care constau din sau contin reprezentanti ai sectorului ONG-urilor; ar putea fi permanente sau ad-hoc.

- Parteneriat:

- o Co-redactare: implicarea activa in elaborarea de parti ale procesului legislativ.

3. Decizie

Formele de luare a deciziilor politice variaza in functie de contextul national si legislativ. Caracteristici comune sunt stabilirea unei directive ale politicii guvernamentale de catre un minister; sau legislatie, cum ar fi aprobarea unei legi prin vot parlamentar; sau referendum public, care necesita ulterior legislatie care sa permita acest lucru. Proiectele de legi si motiunile ar trebui sa fie deschise contributiei si participarii din partea ONG-urilor. Autoritatile publice ar trebui sa evalueze punctele de vedere si opiniile inainte de luarea deciziei. La aceasta etapa, consultarea este centrala pentru decizia informata. Cu toate acestea, puterea finala de alegere apartine autoritatilor publice, cu exceptia cazului in care decizia este luata prin vot public, referendum sau printr-un mecanism de co-decizie.

Contributia ONG-urilor:

- Pledare: influentarea factorilor de decizie inainte de un vot;
- Informare si constientizare: informarea membrilor, a utilizatorilor si a grupuri de cetateni cheie cu privire la deciziile politice si efectul lor potential;
- Expertiza si consiliere: furnizarea de analize detaliate pentru a informa si influenta factorii de decizie;
- Functia 'watchdog': ulterior procesului de luare a deciziilor, asigurand ca acesta este democratic, transparent si de eficienta optima.

Responsabilitatile autoritatilor publice:

- Impartasirea informatiilor: Sa furnizeze informatii privind politicile aflate in procesul de luare a deciziilor;
- Proceduri: Sa oferasi sa urmeze procedurile pentru mecanisme de luare a deciziei prin colaborare, daca este cazul;
- Furnizarea de resurse: Sa permita si sa sprijine participarea activa a societatii civile prin asocierea ONG-urilor in etapa de decizii;
- Receptivitate: Sa asculte, sa ia in considerare si sa raspunda la contributia societatii civile.

Instrumente si mecanisme utile:

- Informatii:

- o Organizarea de campanii si lobby pentru a influenta factorii de decizie, de exemplu prin utilizarea de pliante, site-uri, comunicate mass-media si demonstratii publice.

- Consultare si dialog:

- o Sesiuni plenare deschise sau sesiuni ale comitetului pentru a se asigura accesul liber la dezbateri in timpul procesului de luare a deciziilor.

- Parteneriat:

- o Luarea in comun a deciziilor prin intermediul forumurilor, al conferintelor de stabilire a consensului si al altor reuniuni participative;

- o Luarea de decizii prin colaborare, cum ar fi bugetarea participativa.

4. Punerea in aplicare

Aceasta este etapa la care multe ONG-uri sunt cele mai active, de exemplu in livrarea de servicii si executia proiectelor. O mare parte din activitatea desfasurata de ONG-uri in etapele anterioare includ incercari de a influenta punerea in aplicare a politicii. Aceasta faza este in mod deosebit importanta pentru a asigura ca rezultatul intentionat va fi realizat. Accesul la informatii clare si transparente cu privire la asteptari si oportunitati este important in aceasta etapa, precum si parteneriatele active.

Contributia ONG-urilor:

- Informare si constientizare: axate in primul rand pe sensibilizarea publicului, explicarea avantajelor sau a dezavantajelor si a impactului politicii;
- Furnizarea de servicii: un actor cheie in punerea in aplicare a initiativelor de politica, care de multe ori poarta principala responsabilitate pentru livrare;
- Functia 'watchdog': evalueaza si asigura ca politica este pusa in aplicare asa cum a fost destinata, fara efecte secundare nocive.

Responsabilitatile autoritatilor publice:

- Impartasirea informatiilor: Sa furnizeze informatii privind strategiile de punere in aplicare, procedurile privind licitatiile publice si liniile directoare ale proiectului;
- Proceduri: Sa urmeze normele si reglementarile stabilite pentru punerea in aplicare a politicii.
- Furnizarea de resurse: Sa permita participarea activa a societatii civile in etapa de implementare prin, de exemplu, dispozitii bugetare, sprijin in natura sau servicii administrative;
- Receptivitate: Sa fie disponibile si sa reactioneze la nevoile specifice care rezulta din circumstante in jurul implementarii politicii.

Instrumente si mecanisme utile:

• Informatii:

- o Accesul deschis liber la documentele din sectorul public cu privire la proiectele si deciziile de punere in aplicare;
- o Site cu acces cuprinzator la documente cheie si anuntarea de evenimente publice;
- o Alerte e-mail care anunta proiectul viitor si oportunitatile de finantare;
- o Intrebari frecvente online sau alte canale pentru a oferi informatii prezentate ca intrebari si raspunsuri, orientate spre furnizarea de ajutor practic si indrumare;
- o Procedura de licitatie anuntata public pentru a oferi un proces deschis si transparent pentru furnizarea de servicii.

• Consultare:

- o Evenimente, conferinte, forumuri si seminarii pentru a informa si a discuta despre punerea in aplicare a politicii cu ONG-urile si cu publicul.

• Dialog:

- o Seminarii de construire a capacitatii pentru a spori cunostintele si capacitatea relevanta pentru punerea in aplicare;
- o Seminarii de instruire pentru ONG-uri si autoritatile publice pe anumite subiecte relevante pentru punerea in aplicare, cum ar fi achizitii, proiecte si cereri de finantare.

- Parteneriat:

- o Parteneriat strategic in cazul in care ONG-urile si autoritatile publice formeaza un parteneriat pentru a pune in aplicare politica; acesta poate varia de la un program pilot de mica anvergura pana la responsabilitatea deplina a punerii in aplicare.

5. Monitorizare

In acest punct, rolul ONG-urilor este de a monitoriza si de a evalua rezultatele politicii puse in aplicare. Este important sa existe un sistem de monitorizare eficient si transparent care asigura ca politica/programul atinge scopul propus.

Contributia ONG-urilor:

- Pledare: sa monitorizeze si sa spuna daca initiativa de politica a ajuns la beneficiarii doriti si a avut rezultatul intentionat pentru societate;
- Expertiza si consiliere: sa stranga dovezi sau sa faca cercetari privind impactul politicii, include think-tank-uri (“grupuri de reflexie si influenta”) si institute de cercetare;
- Furnizare de servicii: responsabilitatea de a monitoriza efectele programului in ceea ce priveste calitatea, durabilitatea, eficienta si exemple de cazuri reale;
- Functia ‘watchdog’: un rol prioritar in monitorizarea efectelor politicii, pentru a asigura ca obiectivele dorite sunt atinse.

Responsabilitatile autoritatilor publice:

- Impartasirea informatiilor: Sa furnizeze informatii privind stadiul actual al politicii;
- Receptivitate: Sa asculte si sa reactioneze la puncte specifice ridicate de ONG-uri si de societatea civila.

Instrumente si mecanisme utile:

- Informatii:

- o Accesul deschis si liber la informatii cu privire la evolutia politicii;
- o Strangerea de dovezi pentru a colecta cazuri si statistici privind livrarea proiectului;
- o Evaluarea politicii si a impactului acesteia, prin conferinte si raportare;
- o Studii de cercetare independente pentru a extrage invatamintele cheie.

- Consultare:

- o Mecanisme de feedback pentru a urmari progresul, cum ar fi sondaje, sondaje de web sau chestionare.

- Dialog:

- o Grup sau comitet de lucru alcatuit din ONG-uri (atat utilizatori cat si furnizori) responsabile cu monitorizarea si evaluarea initiativei de politica.

- Parteneriat:

- o Grup sau comitet de lucru alcatuit din ONG-uri si autoritati publice reunindu-se intr-un parteneriat strategic pentru a monitoriza si a evalua initiativa de politica.

6. Reformulare

Cunostintele dobandite ca urmare a punerii in aplicare a politicii, impreuna cu nevoile care evolueaza in societate adesea necesita o reformulare a politicii. Acest lucru trebuie sa se bazeze pe accesul la informatii si oportunitati la dialog pentru a identifica nevoile si initiativele. Aceasta reformulare permite initierea unui nou ciclu de luare a deciziilor.

Contributii ale ONG-urilor:

- Pledare: sa faca lobby pentru reinnoirea politicii prin exprimarea limitarilor sau a efectelor secundare ale politicii actuale, pentru a satisface nevoile utilizatorilor sau ale cetatenilor;
- Expertiza si consiliere: sa intreprinda cercetari si analize pentru a identifica lacunele initiativei de politica actuala si sa ofere justificarea pentru reformulare;
- Inovare: sa dezvolte noi abordari pentru abordarea politicii respective; acest lucru poate fi un element cheie in politica de reinnoire;
- Furnizare de servicii: sa identifice obstacolele si sa stranga dovezi pentru a ilustra nevoile in evolutie care necesita o reformulare a politicii.

Responsabilitatile autoritatilor publice:

- Schimbul de informatii: sa furnizeze informatii cu privire la o posibila revizuire a politicii si perceptia acestora asupra schimbarilor necesare din politica;
- Proceduri: sa furnizeze proceduri clare, deschise si accesibile pentru participare;
- Furnizarea de resurse: sa permita si sa sprijine participarea activa a societatii civile;
- Receptivitate: sa asculte si sa actioneze asupra contributiei din partea ONG-urilor.

Instrumentesii mecanisme utile:

• Informatii:

o Accesul deschis si liber la informatii care ofera evaluari, rezultate ale studiilor si alte elemente de proba cu privire la politica existenta;

• Consultare:

o Conferinta sau reuniune pentru a stabili urmasorii pasi planificati de catre autoritatea publica;
o Consultare online pentru a strange opiniile societatii civile cu privire la modalitatea de urmarire a politicii/proiectului.

• Dialog:

o Seminarii si forumuri deliberative pentru implicarea factorilor interesati in dezvoltarea de noi directii in domeniul politicii, de exemplu cafenea publica, spatiu deschis, alte metode de brainstorming.

• Parteneriat:

o Grup sau comitet de lucru in cazul in care ONG-urile formeazaun grup de experti in comun cu alti factori interesati si autoritati publice cu scopul de a recomanda o politica revizuita.

Instrumente si mecanisme transversale de participare civila

Exista anumite instrumente sau mecanisme adunate din toata Europa in timpul consultarii pentru Codul de Bune Practici pentru Participare Civila, care ofera suport transversal participarii pe parcursul intregului proces de luare a deciziilor:

1. E-participare

Instrumentele electronice ofera un potential important pentru imbunatatirea practicii democratice si participarea unei societati civile organizate. Ele pot contribui in mare masura la transparenta, responsabilitatea si capacitatea de reactie a institutiilor, precum si la promovarea angajamentului cetatenilor si pentru cresterea capacitatii si a accesibilitatii si incluziunii procesului democratic. Pentru a beneficia pe deplin de pe urma potentialul lor, e-instrumentele ar trebui integrate de catre toti participantii de luare a deciziilor, inclusiv de catre autoritatile de la toate nivelurile si societatea civila organizata.

2. Consolidarea capacitatilor de participare

Este esential sa se dezvolte capacitatea si abilitatile ONG-urilor locale, regionale si nationale astfel incat sa poata fi activ implicate in formularea de politici, dezvoltarea de proiecte si furnizarea de servicii. Consolidarea capacitatilor poate include, de asemenea, seminarii de instruire pentru a imbunatati intelegerea rolurilor reciproce ale ONG-urilor si ale autoritatilor publice in acest angajament, precum si programe de schimb pentru a facilita intelegerea realitatilor celuilalt.

3. Structuri pentru cooperare intre ONG-uri si autoritatile publice

In vederea facilitarii relatiei dintre autoritatile publice si ONG-uri, un numar de tari au dezvoltat organisme de coordonare. Acestea includ: organisme guvernamentale, cum ar fi o persoana de contact pentru societatea civila in fiecare minister sau un organism de coordonare la nivel central in calitate de interlocutor unic; structuri comune cum ar fi comitetele cu mai multi factori interesati, grupuri de lucru, consilii de expertisi alte organisme de consultare (permanente sau ad-hoc); sau aliante/coalitii de ONG-uri care isi reunesc resursele si dezvolta pozitii comune.

4. Documentele-cadru privind cooperarea intre ONG-uri si autoritatile publice

In multe tari europene, au fost dezvoltate acorduri cadru pentru a sublinia angajamentele, rolurile si responsabilitatile si procedurile de cooperare. Aceste documente stabilesc o baza clara pentru relatie si faciliteaza prin aceasta un dialog continuu si intelegerea reciproca intre ONG-uri si autoritatile publice. Acestea includ acorduri bilaterale cu parlamentul sau guvernul, documente de strategie pentru cooperare si programe oficiale pentru cooperare, adoptate de catre autoritatile publice.

5. Matricea de participare civila

Pentru a ilustra si a clarifica relatia, matricea de mai jos vizualizeaza etapele procesului politic de luare a deciziilor si legatura lor cu nivelurile de participare. Aceasta se bazeaza pe bune practici si exemple din societatea civila din toata Europa si este menita sa ofere inspiratie pentru actiune si sa consolideze interactiunea dintre ONG-uri si autoritatile publice. La fiecare etapa din procesul de luare a deciziilor (de la stanga la dreapta) exista diferite niveluri de participare a ONG-urilor (de jos in sus). Se considera ca pasii in procesul politic de luare a deciziilor pot fi aplicati oricarui context din Europa, de la nivel local la nivel national. Asa cum s-a explicat, nivelurile de participare la fiecare punct in procesul de luare a deciziilor pot varia de la scazut la

ridicat și se intenționează ca instrumentele propuse să fie utilizate ca modalități de a pune în aplicare a fiecărui tip de participare. Această matrice poate fi folosită în diverse moduri, cum ar fi cartografierea nivelurilor de angajare a societății civile în orice proces politic dat; evaluarea participării ONG-urilor într-un punct oarecare al unui proces; sau ca o resursă practică de planificarea de către ONG a activităților legate de politică. Aceasta nu se dorește a fi o listă exhaustivă și poate fi adaptată la mai multe utilizări. Matricea ilustrează elementele corelate ale participării la procesul de luare a deciziilor. Acest exemplu arată modul în care instrumentele utile menționate mai sus pot atinge nivelul dorit de participare la fiecare pas din procesul de luare a deciziilor.

CAPITOLUL III - extrase din legislația națională privind participarea partenerilor sociali în elaborarea politicilor publice

A. LEGEA Nr. 62 din 10 mai 2011 (republicată) Legea dialogului social

TITLUL I

Dispoziții generale

ART. 1

În înțelesul prezentei legi, termenii și expresiile de mai jos au următoarele semnificații:

- a) parteneri sociali - sindicate sau organizații sindicale, angajatori ori organizații patronale, precum și reprezentanții autorităților administrației publice, care interacționează în procesul de dialog social;
- b) dialog social - procesul voluntar prin care partenerii sociali se informează, se consultă și negociază în vederea stabilirii unor acorduri în probleme de interes comun;
  - (i) informare - transmiterea de date de către angajator către sindicat sau, după caz, către reprezentanții aleși ai angajaților, pentru a le permite să se familiarizeze cu problematica dezbaterii și să o examineze în cunoștință de cauză;
  - (ii) consultare - schimbul de opinii în cadrul dialogului social;
  - (iii) negociere colectivă - negocierea dintre angajator sau organizația patronală și sindicat ori organizația sindicală sau reprezentanții angajaților, după caz, care urmărește reglementarea relațiilor de muncă ori de serviciu dintre cele două părți, precum și orice alte acorduri în probleme de interes comun;
- c) dialog social bipartit - dialogul desfășurat numai între sindicate sau organizații sindicale și angajatori ori organizații patronale;
- d) dialog social tripartit - dialogul desfășurat între sindicate sau organizații sindicale, angajatori ori organizații patronale și autoritățile administrației publice;
- e) angajator - persoana fizică sau juridică ce poate, potrivit legii, să angajeze forță de muncă pe bază de contract individual de muncă ori raport de serviciu;
- f) organizație patronală - organizația patronilor, autonomă, fără caracter politic, înființată în baza principiului liberei asocieri, ca persoană juridică de drept privat, fără scop patrimonial, constituită în scopul apărării și promovării drepturilor și intereselor comune ale membrilor săi, prevăzute de dispozițiile legale în vigoare, pactele, tratatele și convențiile internaționale la care România este parte, precum și de statutele proprii;

g) angajat - persoana fizică, parte a unui contract individual de muncă ori raport de serviciu, care prestează muncă pentru și sub autoritatea unui angajator și beneficiază de drepturile prevăzute de lege, precum și de prevederile contractelor sau acordurilor colective de muncă aplicabile;

h) reprezentanți ai angajaților - cei aleși și mandatați de către angajați să îi reprezinte pe aceștia, potrivit legii;

i) contract colectiv de muncă - convenția încheiată în formă scrisă între angajator sau organizația patronală și reprezentanții angajaților, prin care se stabilesc clauze privind drepturile și obligațiile ce decurg din relațiile de muncă. Prin încheierea contractelor colective de muncă se urmărește promovarea și apărarea intereselor părților semnatare, prevenirea sau limitarea conflictelor colective de muncă, în vederea asigurării păcii sociale;

j) acord colectiv - convenția încheiată în formă scrisă între organizațiile sindicale ale funcționarilor publici sau ale funcționarilor publici cu statut special, reprezentanții acestora și reprezentanții autorității ori instituției publice;

k) unitate - persoana juridică care angajează nemijlocit forță de muncă;

l) grup de unități - formă de structurare în vederea negocierii colective la acest nivel. Se poate constitui din două sau mai multe unități care au același obiect principal de activitate conform codului din Clasificarea activităților din economia națională, denumit în continuare cod CAEN;

Companiile naționale, regiile autonome, instituțiile sau autoritățile publice pot constitui grupuri de unități dacă au în componență, în subordine ori în coordonare alte persoane juridice care angajează forță de muncă;

m) depozitar al contractului colectiv de muncă - autoritatea publică competentă să înregistreze contractul colectiv de muncă;

n) conflict de muncă - conflictul dintre angajați și angajatori privind interesele cu caracter economic, profesional sau social ori drepturile rezultate din desfășurarea raporturilor de muncă sau de serviciu.

Conflictele de muncă pot fi colective sau individuale;

o) conflict colectiv de muncă - conflictul de muncă ce intervine între angajați și angajatori care are ca obiect începerea, desfășurarea sau încheierea negocierilor privind contractele ori acordurile colective de muncă;

p) conflict individual de muncă - conflictul de muncă ce are ca obiect exercitarea unor drepturi sau îndeplinirea unor obligații care decurg din contractele individuale și colective de muncă ori din acordurile colective de muncă și raporturile de serviciu ale funcționarilor publici, precum și din legi sau din alte acte normative.

De asemenea, sunt considerate conflicte individuale de muncă următoarele:

(i) conflictele în legătură cu plata unor despăgubiri pentru acoperirea prejudiciilor cauzate de părți prin neîndeplinirea sau îndeplinirea necorespunzătoare a obligațiilor stabilite prin contractul individual de muncă ori raportul de serviciu;

(ii) conflictele în legătură cu constatarea nulității contractelor individuale de muncă ori a unor clauze ale acestora;

(iii) conflictele în legătură cu constatarea încetării raporturilor de serviciu ori a unor clauze ale acestora;

q) părți îndreptățite să negocieze un contract colectiv de muncă - angajatori, organizații patronale sau organizații sindicale care întrunesc condițiile legale pentru a participa la negocierea unui contract colectiv de muncă;

- r) sectoare de activitate - sectoarele economiei naționale care grupează domenii de activitate definite conform codului CAEN. Sectoarele de activitate se stabilesc prin hotărâre a Guvernului după consultarea partenerilor sociali;
- s) recunoaștere reciprocă - acordul voluntar prin care partenerii își recunosc unul altuia legitimitatea în vederea stabilirii unui demers comun;
- t) reprezentativitate - atribut al organizațiilor sindicale sau patronale dobândit potrivit prevederilor prezentei legi, care conferă statutul de partener social abilitat să își reprezinte membrii în cadrul dialogului social instituționalizat;
- u) organizație sindicală - denumire generică pentru sindicat, federație sau confederație sindicală. Se constituie pe baza dreptului de liberă asociere, în scopul apărării drepturilor prevăzute în legislația națională, în contractele colective și individuale de muncă sau în acordurile colective de muncă, precum și în pactele, tratatele și convențiile internaționale la care România este parte, pentru promovarea intereselor profesionale, economice și sociale ale membrilor săi;
- v) patron - persoană juridică înmatriculată, persoană fizică autorizată potrivit legii sau persoană care exercită potrivit legii o meserie ori profesiune în mod independent, care administrează și utilizează capital în scopul obținerii de profit în condiții de concurență și care angajează muncă salariată;
- w) sindicat - formă de organizare voluntară a angajaților, în scopul apărării drepturilor și promovării intereselor lor profesionale, economice și sociale în relația cu angajatorul.

B. LEGE nr. 52 din 21 ianuarie 2003 (republicată) privind transparența decizională în administrația publică

Legea nr. 52/2003 privind transparența decizională în administrația publică a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 70 din 3 februarie 2003, iar ulterior a fost completată prin Legea nr. 242/2010 pentru completarea Legii nr. 52/2003 privind transparența decizională în administrația publică, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 828 din 10 decembrie 2010.

CAP. I

Dispoziții generale

ART. 1

(1) Prezenta lege stabilește regulile procedurale minimale aplicabile pentru asigurarea transparenței decizionale în cadrul autorităților administrației publice centrale și locale, alese sau numite, precum și al altor instituții publice care utilizează resurse financiare publice, în raporturile stabilite între ele cu cetățenii și asociațiile legal constituite ale acestora.

(2) Legea are drept scop:

- a) să sporească gradul de responsabilitate a administrației publice față de cetățean, ca beneficiar al deciziei administrative;
- b) să implice participarea activă a cetățenilor în procesul de luare a deciziilor administrative și în procesul de elaborare a actelor normative;
- c) să sporească gradul de transparență la nivelul întregii administrații publice.

ART. 2

Principiile care stau la baza prezentei legi sunt următoarele:

- a) informarea în prealabil, din oficiu, a persoanelor asupra problemelor de interes public care urmează să fie dezbătute de autoritățile administrației publice centrale și locale, precum și asupra proiectelor de acte normative;

- b) consultarea cetățenilor și a asociațiilor legal constituite, la inițiativa autorităților publice, în procesul de elaborare a proiectelor de acte normative;
- c) participarea activă a cetățenilor la luarea deciziilor administrative și în procesul de elaborare a proiectelor de acte normative, cu respectarea următoarelor reguli:
  1. ședințele și dezbaterile autorităților și instituțiilor publice care fac obiectul prezentei legi sunt publice, în condițiile legii;
  2. dezbaterile vor fi consemnate și făcute publice;
  3. minutele acestor ședințe vor fi înregistrate, arhivate și făcute publice, în condițiile legii.

MODULUL V

EGALITATE DE SANSE, NEDISCRIMINARE, EGALITATE DE GEN

Principii orizontale

Proiectul respecta legislatia nationala si europeana in domeniu egalitatii de sanse atat prin maniera de implementare a managementului si implementarii proiect, cat si prin abordarea dezvoltarii activitatilor specifice. Egalitatea de gen presupune un nivel egal de vizibilitate, afirmare si participare pentru ambele sexe în toate sferile vietii publice si private. Proiectul, in toate etapele sale, va respecta principiul egalitatii de gen. In recrutarea GT nu se va face nicio diferentiere între barbati si femei. Proiectul sprijina egalitatea de gen prin oferirea de oportunitati egale de invatare/dezvoltare ptr barbati si femei. Se va asigura acces egal al femeilor la activitatile proiectului. Echipa de proiect va preveni aparitia unor situatii care sa contravina prevederilor legale in domeniul egalitatii de gen, asigura participarea tuturor categ de pers din GT astfel incat sa nu existe bariere care limiteaza egalitatea de sanse (program flexibil, spatii si dotari accesibile, resurse&structuri echilibrate privind proportia între femei si barbati). Proiectul contribuie la promovarea egalitatii de sanse – prin introducerea modulelelor cu privire la promovarea egalitatii de sanse in cadrul sesiunilor de formare si dezbateri - si asigura acces si tratament transparent, egal si non-discriminatoriu, atat in cadrul echipei proiectului, cat si al grupului tinta: echipa de management si echipa de implementare sunt si vor fi alese si platite exclusiv in baza unor criterii de competenta si a experientei; procesul de atragere si implicare a grupului tinta va exclude orice discriminare. La elaborarea proiectului s-a tinut cont de principiul egalitatii de sanse, avand la baza Constitutia Romaniei, ca si Legea nr. 237/2010, republicata.

Egalitate de gen

Principiul nediscriminarii va fi aplicat in toate etapele implementarii proiectului. Recrutarea personalului implicat in elaborare proiectului, management, implementare se va face cu respectarea legislatiei in vigoare in RO privind egalitatea de sanse si nediscriminarea pe criterii de rasa, sex, religie, dizabilitati sau varsta, astfel la angajare se vor avea in vedere prevederile Legii nr. 53/2003, Codul muncii, art. 5.

Principiul nediscriminarii este unul definitoriu in activitatea unei structuri sindicale asa cum este Solicitantul. Recrutarea GT se face respectand acest principiu. In organizarea evenimentelor se va respecta principiul nediscriminarii, invitatiile se vor transmite fara a se tine cont de nicio diferenta de orice natura. Achizitiile in proiect se vor face respectand principiul transparentei si liberei participari. Participarea la activitatile se va face cu respectarea nediscriminarii, astfel vor fi invitati sa participe în mod egal femei si barbati, persoane cu deficiente, etc. Un aspect deosebit de important în implementarea proiectului se refera la favorizarea accesului la actiunile proiectului si a persoanelor cu deficiente. Spatiile de organizare a evenimentelor vor avea accesibilitatile necesare pentru persoanele cu deficiente locomotorii. Acest factor se va constitui în criteriu de selectie a locatiilor pentru diferite evenimente.

Nediscriminare

Va fi asigurata posibilitatea persoanelor cu dizabilitati de a avea acces, in conditii de egalitate cu ceilalti cetateni, la mediul fizic, transport, tehnologii si sisteme de informatii si comunicare, precum si la alte facilitati si servicii – in cadrul ansamblului activitatilor proiectului, inclusiv fiind luate masuri astfel ca toate locatiile selectate la care se vor derula

Egalitate de sanse

Egalitatea de șanse este conceptul conform căruia toate ființele umane sunt libere să-si dezvolte capacitățile personale și să aleagă fără limitări impuse de roluri stricte.

Conceptul are la baza asigurarea participarii depline a fiecărei persoane la viata economica si sociala, fara deosebire de origine etnica, sex, religie, varsta, dizabilitati sau orientare sexuala.

Dreptul la egalitate de șanse este un drept fundamental în cadrul Uniunii Europene.

Valorificarea diversitatii culturale, etnice si a diferentelor de gen, de varsta sunt premise pentru dezvoltarea societatii si asigura un cadru in care relatiile sociale au la baza valori precum toleranta si egalitatea.

O serie de acte normative la nivelul Uniunii Europene pentru implementarea principiului egalitatii de sanse pe piata muncii au fost emise de-a lungul timpului. Ariile in care se aplica principalul document care reglementeaza punerea in aplicarea a principiului egalitatii sunt:

- accesul la incadrarea in munca
- promovarea si formarea profesionala
- conditiile de munca
- securitate sociala

Prin **discriminare** se înțelege orice deosebire, excludere, restrictie sau preferinta pe baza criteriilor: rasa, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, sex, orientare sexuală, vârstă, handicap, boală cronică necontagioasă, infectare HIV, apartenența la o categorie defavorizată, precum și orice alt criteriu care are ca scop sau efect restrângerea, înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale sau a drepturilor recunoscute de lege, în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alte domenii ale vieții publice.

Tipuri mai frecvente de discriminari in Romania:

- discriminare dupa gen
- discriminare dupa orientare sexuala

- discriminare după vârstă
- discriminare după handicap
- discriminare după etnie
- discriminare după religie

Genul se referă la diferențele sociale dintre femei și bărbați care sunt învățate și care se schimbă în timp. Aceste diferențe variază mult în interiorul unei culturi de la o cultură la alta. Genul este un instrument conceptual cu ajutorul căruia sunt analizate rolurile, responsabilitățile, constrângerile, șansele și nevoile bărbaților și femeilor în orice context.

Principalele cauze care stau la baza discriminării după gen în România:

- nivelul scăzut al remunerației în domeniile puternic feminizate
- reprezentarea inechitabilă la nivel politic a femeilor și a bărbaților în procesul de luare a deciziei
- deficiențele la nivelul administrației publice locale în a asigura măsuri active de conciliere a vieții de familie cu viața profesională
- numărul redus al activităților economice inițiate de către femei
- existența stereotipurilor sexiste în societate
- accesul scăzut

Ca și cetățeni cu drepturi depline, persoanele cu handicap au drepturi egale și au dreptul la demnitate, egalitate de tratament, de viață independentă și de participare deplină în societate.

Principalele cauze care stau la baza discriminării după handicap în România:

- accesul scăzut la servicii sociale specializate
- accesul persoanelor cu handicap locomotor în mijloacele de transport în comun
- accesul scăzut pe piața muncii
- accesul scăzut la orice formă de educație, datorat inexistenței unui sistem de educație timpurie pentru copilul cu handicap, a mentalităților învechite a profesorilor precum și a lipsei accesibilizării mediului fizic și informațional în sistemul de învățământ

Principalele cauze care stau la baza discriminării după etnie, mai exact discriminarea populației române în România:

- existența unui sistem patriarhal și a unor norme comunitare care nu permit femeilor române dezvoltarea unei cariere profesionale
- formele multiple de discriminare cu care femeile române se confruntă în accesul la bunuri și servicii, precum și la furnizarea serviciilor
- imaginea negativă promovată de către mass-media referitoare la femeile și bărbații de etnie română
- insuficienta promovare a diversității și a identităților multiple ale femeilor în societatea românească

In cazul unei discriminari, se recomanda adresarea:

- angajatorului
- reprezentatilor sindicali sau reprezentantilor alesi ai angajatilor
- Inspectiei Muncii
- Agentiei Nationale a Functionarilor Publici
- Agentiei Nationale pentru Egalitate de Sanse intre Femei si Barbati
- Instantelor judecatoresti

Acte normative privind egalitatea de sanse pe piata muncii:

- Legea nr. 53/2003 Codul Muncii, cu modificarile ulterioare
- Ordonanta de Urgenta nr. 137/2000 privind prevenirea si sanctionarea tuturor formelor de discriminare, republicata
- Legea nr. 202/2002 privind egalitatea de sanse si tratament intre femei si barbati, republicata
- Codul Penal

Egalitatea de șanse

conceptul conform căruia toate ființele umane sunt libere să-si dezvolte capacitățile personale și să aleagă fără limitări impuse de roluri stricte; faptul cădiferitele comportamente, aspirații și necesități ale femeilor și bărbaților sunt luate în considerare, evaluate și favorizate în mod egal înseamnă că femeile și bărbații se bucură de aceeași libertate de a-și realiza aspirațiile.

Se referă la absența barierelor în ceea ce privește participarea economică, politică și socială și tratament egal pentru toți cetățenii indiferent de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, gen, orientare sexuală, vârsta, dizabilitate, boală cronică necontagioasă, infectare HIV, apartenență la o categorie defavorizată, precum și orice alt criteriu.

Egalitatea de șanse între femei și bărbați – se referă la absența arierelor în ceea ce privește participarea economică, politică și socială și tratament egal pentru femei și bărbați. Prin egalitate de șanse între femei și bărbați se înțelege „luarea în considerare a capacităților, nevoilor și aspirațiilor diferite ale persoanelor de sex masculin și, respectiv, feminin și tratamentul egal al acestora” (Legea 202/2002).

Relevanța în problemele de gen (gender relevance) – punerea în discuție a relevanței unei politici sau a unei acțiuni cu privire la relațiile de gen, a egali tății dintre femei și bărbați.

Egalitatea de gen

se referă la acceptarea și valorizarea egală a diferențelor dintre femei și bărbați, participarea egală și împărțirea egală a responsabilităților atât în spațiul public, cât și în viața privată, precum și accesul și distribuirea egală a resurselor între femei și bărbați.

Egalitatea de șanse și egalitatea de gen sunt principiile fundamentale pentru dezvoltarea unei societăți echitabile, care prețuiește diversitatea și incluziunea și care promovează relațiile partenoriale și respectul între indivizi.

Egalitatea de șanse presupune luarea în considerare a diferențelor existente între oameni, cât și a obstacolelor create istoric pentru anumite grupuri sociale ca urmare a diferitelor forme de manifestare a urii (sexism, rasism, homofobie, antisemitism etc). Aceste grupuri minoritare au fost plasate în poziții dezavantajate față de majoritatea persoanelor sau față de acele grupuri care dețineau puterea (de exemplu, femeile au obținut drepturi politice cu un decalaj istoric semnificativ față de bărbați). Egalitatea de șanse presupune luarea în considerare a acestor dezavantaje și asigurarea accesului egal în exercitarea drepturilor obținute.

Abordarea integratoare a egalității de gen (gender mainstreaming) – elementul esențial utilizat în definiția abordării integratoare a egalității de gen este punerea accentului pe procesele de elaborare a politicilor. Abordarea integratoare se referă la (re)organizarea procedurilor și reglementărilor uzuale, (re)organizarea responsabilităților și capacităților în scopul integrării perspectivei de gen în toate aceste proceduri, reglementări, responsabilități, capacități, etc. Se referă, de asemenea, la utilizarea expertizei de gen în elaborarea și planificarea politicilor, utilizarea analizei privind impactul de gen în acest proces, includerea consultărilor și participării grupurilor și organizațiilor relevante. Numai când toate aceste (pre)condiții sunt îndeplinite se poate afirma că procesul abordării integratoare este în curs de realizare.

Dizabilitatea (disability) – termenul general pentru pierderile sau devierile semnificative ale funcțiilor sau structurilor organismului, dificultățile individului în executarea de activități și problemele întâmpinate prin implicarea în situații de viață, conform Clasificării Internaționale a Funcționării Dizabilității și Sănătății.

Discriminare (discrimination) – a diferenția sau a trata diferit două persoane sau două situații, atunci când nu există o distincție relevantă între acestea sau de a trata într-o manieră identică situații care sunt în fapt diferite.

Directive UE anti-discriminare interzic atât discriminarea directă, cât și discriminarea indirectă și dau aceeași definiție a discriminării.

Tipuri de discriminare

Conform OG 137/2000, discriminarea este definită drept orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, pe baza de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, sex, orientare sexuală, vârsta, dizabilitate, boală cronică necontagioasă, infectare HIV, apartenență la o categorie defavorizată, precum și orice alt criteriu care are ca scop sau efect restrângerea, înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale sau a drepturilor recunoscute de lege, în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alte domenii ale vieții publice (OG 137/2000).

Începând cu anul 2006, Legea 202/2002 privind egalitatea de șanse între femei și bărbați include și discriminarea multiplă - orice faptă de discriminare bazată pe două sau mai multe criterii de discriminare (Legea 202/2002).

Egalitatea între femei și bărbați este un drept fundamental, o valoare comună a UE, și o condiție necesară pentru realizarea obiectivelor UE de creștere economică, ocuparea forței de muncă și a coeziunii sociale. Aceste aspecte vizează accesul la ocuparea forței de muncă, egalitatea salarială, protecția maternității, concediul parental, de asigurări sociale și profesionale, securitatea socială, sarcina probei în cazurile de discriminare și de auto-ocupare a forței de muncă.

Participarea echilibrată pe piața muncii atât a femeilor, cât și a bărbaților - în termeni de ocupare, salarizare, promovare și participare la formare continuă - este strâns legată de contextul familial. Din aceste considerente reiese necesitatea punerii în aplicare a unor politici coerente care să stimuleze acest proces al concilierii vieții profesionale cu cea familială și cea privată. Abordarea acestei problematice trebuie să ia în considerare nu numai dimensiunea economică, dar și cea socioculturală în cadrul căreia sunt perpetuate stereotipuri de gen care, cel mai adesea, conduc la o repartizare inegală a puterii economice și politice în societate și la o limitare a accesului femeilor în diferite sfere ale vieții sociale, spre exemplu, în anumite arii profesionale considerate a fi "natural masculine".

Accesul la resursele materiale și financiare, la educație, pe piața muncii și la decizie este strâns legat între acestea și se influențează reciproc, traducând implicit gradul de democratizare a distribuirii puterii între femei și bărbați, la un moment dat.

În plus față de dispozițiile legale referitoare la egalitatea de tratament dintre bărbați și femei, legislația UE anti - discriminare a fost înlocuită de asigurarea unui nivel minim de protecție și un tratament egal pentru toată lumea de viață și de muncă în Europa. Aceste legi sunt proiectate pentru a asigura un tratament egal, indiferent de:

- rasă sau origine etnică
- religie și credință
- dizabilități
- orientare sexuală
- vârstă

Aceste legi au scopul de a asigura egalitatea de tratament, în multe aspecte legate de viața de zi cu zi - de la locul de muncă, care acoperă probleme de educație, asistență medicală și de acces la bunuri și servicii.

Promovarea și respectarea egalității de șanse și egalității de gen va contribui la transformarea culturii organizaționale și va reprezenta un prim pas către o transformare structurală a societății românești pentru a oferi șanse egale de afirmare tuturor cetățenilor, indiferent de gen, etnie, statut economic și social, dizabilitate, orientare sexuală etc.

Ca și cetățeni cu drepturi depline, persoanele cu handicap au drepturi egale și au dreptul la demnitate, egalitate de tratament, de viață independentă și de participarea deplină în societate.

Activarea persoanelor cu handicap de a beneficia de aceste drepturi este principalul scop al UE de strategie pe termen lung pentru includerea lor activă. Persoane cu handicap sunt implicate în proces, pe baza principiului european: "Nimic despre persoane cu handicap fără persoane cu handicap".

UE promovează incluziunea activă și participarea deplină a persoanelor cu handicap în societate, în acord cu abordarea europeană a drepturilor omului referitoare la problemele de handicap. Drepturile persoanelor cu handicap este o problemă și nu o problemă de discreție.

Egalitatea de șanse în legislația națională și comunitară

Strategia europeană 2010 - 2020 pentru persoanele cu handicap: un angajament reînnoit pentru o Europă fără bariere prevede opt domenii de acțiune principale:

1. Accesibilitate
2. Participare
3. Egalitate
4. Ocuparea forței de muncă
5. Educație și formare
6. Protecție socială
7. Sănătate
8. Acțiune externă

Potrivit prevederilor OUG nr. 61/2008 privind implementarea principiului egalității de tratament între femei și bărbați în ceea ce privește accesul la bunuri și servicii și furnizarea de bunuri și servicii, prin principiul egalității de tratament se înțelege că nu va exista nicio discriminare directă bazată pe criteriul de sex, inclusiv aplicarea unui tratament mai puțin favorabil femeilor pe motive de sarcină și maternitate și că nu va exista nici o discriminare indirectă bazată pe criteriul de sex.

- În sensul Legii nr. 202/2002 privind egalitatea de șanse și de tratament între femei și bărbați, republicată, prin egalitate de șanse între femei și bărbați se înțelege luarea în considerare a capacităților, nevoilor și aspirațiilor diferite ale persoanelor de sex masculin și, respectiv, feminin și tratamentul egal al acestora.

- În art. 6 din Regulamentul (CE) nr. 1081/2006 al Parlamentului European și al Consiliului privind Fondul Social European și de abrogare a Regulamentului • (CE) nr. 1784/1999 se stipulează faptul că Statele Membre se asigură că programele operaționale cuprind o descriere a modului în care se încurajează egalitatea între bărbați și femei și egalitatea de șanse în elaborarea, punerea în aplicare, supravegherea și evaluarea programelor operaționale.

Statele Membre încurajează o participare echilibrată a femeilor și bărbaților la gestionarea și executarea programelor operaționale la nivel local, regional și național, după caz.

Regulamentul (CE) nr. 1083/2006 al Consiliului de stabilire a anumitor dispoziții generale privind Fondul European de Dezvoltare Regională, Fondul Social European și Fondul de coeziune și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1260/1999, prin art. 16 privitor la egalitatea

între bărbați și femei și nediscriminarea, prevede că Statele membre și Comisia asigură promovarea egalității între bărbați și femei și integrarea principiului de egalitate de șanse în domeniul respectiv în fiecare dintre diferitele etape ale aplicării Fondurilor. Statele membre și Comisia iau măsurile adecvate pentru prevenirea oricărei discriminări bazate pe sex, rasă sau origine etnică, religie sau convingeri,

handicap, vârstă sau orientare sexuală în fiecare dintre diferitele etape ale aplicării Fondurilor și în special în ceea ce privește accesul la Fonduri. În special, accesibilitatea persoanelor handicapate este unul dintre criteriile care trebuie respectate la definirea operațiunilor cofinanțate din Fonduri și de care trebuie să se țină seama în fiecare dintre diferitele etape ale aplicării Fondurilor.

• Art. 21 alin. (1) din Carta UE privind Drepturile fundamentale statuează că orice discriminare bazată pe orice criteriu precum sex, rasă, culoare, etnie sau origine socială, trăsături genetice, limbă, religie sau credință, opinie politică sau de altă natură, apartenență la o minoritate națională, proprietate, naștere, dizabilitate, vârstă sau orientare sexuală este interzisă.

Abordarea integratoare

Abordarea integratoare implică, de obicei, o reorganizare a proceselor de elaborare și planificare a politicilor (programelor, proiectelor), pentru că, de cele mai multe ori, procedurile existente nu țin seama de diferențele de gen sau conțin prejudecăți legate de gen. Abordarea integratoare ca strategie are drept scop contracararea în mod activ a acestui fapt și folosirea rolului factorilor decizionali în elaborarea politicilor tocmai pentru a promova relații echitabile între femei și bărbați.

Egalitatea de gen

În societate, femeile și bărbații nu au aceleași roluri, resurse, nevoi și interese. Nu participă în mod egal la luarea deciziilor. Valorile atribuite “muncii femeilor” și “muncii bărbaților” nu sunt aceleași; aceste diferențe variază de la o societate la alta, de la o cultură la alta și sunt denumite “diferențe de gen”. Genul se referă la diferențele sociale dintre femei și bărbați care sunt învățate și care se schimbă în timp. Aceste diferențe variază mult în interiorul unei culturi și de la o cultură la alta.

Genul este un instrument conceptual cu ajutorul căruia sunt analizate rolurile, responsabilitățile, constrângerile, șansele și nevoile bărbaților și femeilor în orice context. Rolurile și nevoile de gen sunt influențate de clasă, vârstă, rasă și etnie, cultură și religie și de mediul geografic, economic și politic. În orice context social, rolurile de gen pot fi flexibile sau rigide, asemănătoare sau diferite, complementare sau în conflict. Pe lângă diferențele dintre femei și bărbați, mai pot exista diferențe în cadrul aceleiași categorii în ceea ce privește nivelul socio-economic, puterea de decizie și vârstă. Termenul de “gen” nu îl înlocuiește pe cel de “sex” care se referă doar la diferențele biologice (de exemplu, datele statistice sunt diferențiate pe sexe).

Persoanele cu dizabilități

În vederea garantării conformării cu principiul egalității de tratament în legătură cu persoanele cu dizabilități, art. 5 din Directiva Consiliului privind relațiile de muncă 2000/78/CE prevede ca, în

cazurile particulare în care e impune, angajatorii trebuie să ia măsurile necesare pentru a permite unei persoane cu dizabilități să aibă acces, să participe sau să promoveze la locul de muncă sau să beneficieze de instruire, cu excepția cazului în care astfel de măsuri ar presupune un efort disproporționat din partea angajatorului. Acest efort nu va fi disproporționat când este suficient acoperit de măsurile existente în cadrul politicilor privind dizabilitatea ale statului în cauză.

Aceasta presupune că, ori de câte ori este nevoie, trebuie luate măsuri adecvate pentru persoanele cu dizabilități tocmai pentru garantarea egalității de tratament cu excepția situației în care se poate demonstra că o astfel de acomodare ar reprezenta o dificultate nefiresc de mare pentru cealaltă parte.

Un exemplu în acest sens poate fi adaptarea orelor de lucru pentru persoanele cu dizabilități.

MODULUL VI

CREAREA DE PROPUNERI ALTERNATIVE

Pe baza concluziilor obtinute in urma realizarii studiului precum si a nevoilor identificate in ceea ce priveste modificarea cadrului legislativ privind comerțul cu produse si aspecte fiscale, reprezentantii grupului tinta vor parcurge un program de formare/instruire care sa le dezvolte competentele necesare pentru colaborarea cu institutiile publice si crearea unor propuneri alternative viabile in parteneriat cu acestea.

Rezultat program - Capacitatea crescuta a ONG-urilor si partenerilor sociali de a se implica in formularea si promovarea de propuneri alternative la politicile publice initiale de Guvern -
Rezultat de proiect - Personal din ONG-uri, parteneri sociali si institutii publice.

Rezultate ale studiului cu referire la fiscalitate:

- Un procent de 73% dintre respondenti au considerat la un moment dat necesare modificari ale codului fiscal si ale codului de procedura fiscala
- Nivelul impozitului pe profit in cazul microintreprinderilor este evaluat de catre 47% ca fiind ridicat iar de 45% ca fiind mediu, iar 89% considera ca fiind un impact negativ taxarea microintreprinderilor
- Nivelul TVA este evaluat de catre 62% ca fiind ridicat iar de 31% ca fiind mediu, iar impactul TVA este evaluat negativ de catre 72% respondenti, iar 20% va fi fara impact
- Nivelul contributiilor obligatorii este indicat ca ridicat de catre 72% dintre respondenti, 23% considera nivel mediu, iar 79% considera ca fiind un impact negativ nivelul taxarii contributiilor sociale obligatorii
- Nivelul accizelor este indicat ca ridicat de catre 77% dintre respondenti, 19% considera nivel mediu, iar 89% considera impact negativ nivelul accizelor
- Nivelul taxelor si impozitelor locale este indicat de 50% ca fiind ridicat si 40% ca fiind mediu, iar 66% dintre respondenti considera impact negativ al impozitelor locale, in timp ce 28% considera fara impact

Comentarii. Propuneri. Concluzii